

Švenčioni# vikaras Liudvikas Adomas Jucevičius: dvasininko aplinka ir mokslin#- publicistin# veikla

Domininkas, Burba

Švenčioni# vikaras Liudvikas Adomas Jucevičius: dvasininko aplinka ir mokslin#-publicistin# veikla

Knygotyra, vol. 79, 2022

Vilniaus Universitetas, Lituania

Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=694374268002>

DOI: <https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2022.79.119>

Esta obra está bajo una Licencia Creative Commons Atribución 4.0 Internacional.

Švenčionių vikaras Liudvikas Adomas Jucevičius: dvasininko aplinka ir mokslinė-publicistinė veikla

Liudvikas Adomas Jucevičius, vicar of Švenčionys Parish: the Environment of the Clergyman and his Academic-Publicist Activity

Burba Domininkas domininkas.burba@vdu.lt
Vytauto Didžiojo universiteto Istorijos katedra, Lithuania

Knygotyra, vol. 79, 2022

Vilniaus Universitetas, Lithuania

Recepción: 07 Septiembre 2021
Aprobación: 15 Septiembre 2022

DOI: <https://doi.org/10.15388/Knygotyra.2022.79.119>

Redalyc: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=694374268002>

Summary: Straipsnyje tiriama dvasininko ir lietuvių raštijos veikėjo, etnografo, tautosakininko, literato, publicisto, istoriko ir vertėjo Liudviko Adomo Jucevičiaus (1813–1846) gyvenimo detalės vikaravimo Švenčionyse laikotarpiu 1838–1840 m. pr. Tuo metu dienos šviesą išvydo tokie žymūs L. A. Jucevičiaus kūriniai kaip literatūriniai padavimai „Baltijos jūros karalienė“ ir „Džiugo kalnas“, parengti iki šiol mokslininkų dėmesio nepraradę veikalai Lietuvių liaudies priežodžiai, Žemaitijos bruožai. Straipsnyje atskleidžiama šio kūrėjo mokslinės-publicistinės veiklos pradžia studijų Vilniaus Romos katalikų dvasinėje akademijoje metu, suteikusi tam tikrą postūmį mokslinei veiklai Švenčionyse, taip pat tiria-mi jo darbai Švenčionių parapijos labui. Galiausiai nagrinėjama jo, kaip mokslininko, publicisto, kūrėjo, veikla šiuo laikotarpiu. Tyrimu siekiama parodyti asmenybės kūrybos kelią to meto politinių ir kultūrinių pokyčių visuomenėje kontekste.

Straipsnyje didesnis dėmesys skiriamas ne L. A. Jucevičiaus tekstų turinio nagrinėjimui, o jų sklaidai į kitus leidinius, parodant šių darbų populiarumą tuo metu ir aiškinantis jo priežastis.

Keywords: XIX amžius, romantizmas, Švenčionys, parapija, periodinė spauda, „Tygodnik Petersburski“, lituanistika, Liudvikas Adomas Jucevičius.

Abstract: The article is researching the life events of the Lithuanian man of letters, clergyman, ethnographer, folklorist, writer, publicist, historian and translator Liudvikas Adomas Jucevičius (Ludwik Adam Jucewicz, 1813–1846) while focusing on the years 1838–1840 when he was serving as the vicar in Švenčionys Parish. It was during these years that such famous works as literary legends as Baltijos jūros karalienė (en. The Queen of the Baltic Sea) and Džiugo kalnas (en. Džiugas Hill) were created. Simultaneously, Liudvikas Adomas Jucevičius created the works *Lietuvių liaudies priežodžiai* (en. Lithuanian Folk Proverbs) and *Žemaitijos bruožai* (en. The Features of Samogitia) which are still of high relevance to the Lithuanian academic community.

The article reveals the starting point of the academic-publicist activity of this prominent personality at Vilnius Roman Catholic Spiritual academy which encouraged his academic pursuits in Švenčionys. The article also explores his deeds for the benefit of Švenčionys Parish. Finally, the academic, publicist and creative activity of Liudvikas Adomas Jucevičius during this period is researched. The focus is laid on the creative path of the personality in the context of the contemporary political and cultural developments in the society.

Thereby, the emphasis of the article is not on the investigation of the content of the texts by Liudvikas Adomas Jucevičius, but rather on their spread and transfer to other publications thus highlighting the popularity of his writings at the time with the objective to trace the causes of the success of the texts.

Keywords: 19th century, Romanticism, Švenčionys, parish, periodicals, Tygodnik Petersburski, Lituanistics, Liudvikas Adomas Jucevičius.

Įvadas

XIX a. pirmojoje pusėje, po 1830–1831 m. sukilimo numalšinimo, nepaisant griežtos Rusijos imperijos politikos Lietuvoje, Žemaičių bajorų lituanistinis sąjūdis tęsėsi. Romantizmo idėjoms įsitvirtinant to meto intelektualiosios visuomenės sąmonėje augo dėmesys ne tik literatūrai, bet ir lietuvių mitologijai, tautosakai, papročiams. Vokietijoje, Rusijoje, Lenkijoje ir kitose šalyse domėjimasis šiomis temomis irgi buvo suaktyvėjęs. Rinkdamas, skelbdamas ir analizuodamas šio pobūdžio šaltinius, spausdindamas savo literatūrinę kūrybą ir kritiką daug nuveikė lietuvių raštijos veikėjas Liudvikas Adomas Jucevičius (Ludwik Adam Jucewicz, 1813–1846).

Viena svarbiausių datų minėto erudito, savo krašto patrioto biografijoje ir visos lietuvių kultūros istorijoje būtų 1839 m. Nors L. A. Jucevičiaus darbai buvo įvertinti dar jo gyvenimo metu ir nebuvo pamiršti vėlesnėse epochose, vis dėlto vienas šio autoriaus kūrinys – literatūrinis padavimas „Baltijos jūros karalienė“¹, sukurtas tuo metu, kai šis kūrėjas tarnavo Švenčionyse, užima ypatingą vietą, jis tapo vienu iš populiariausių ir dažnai mene bei literatūroje interpretuojamų siužetų lietuvių kultūroje iki šių dienų; jis yra žinomas ir paplito Lenkijoje bei kitose šalyse. 1839 m. pirmą kartą išspausdintas padavimas apie milžiną „Džiugo kalnas“ netapo toks visuotinai populiarus kaip kūrinys apie Jūratės ir Kastyčio meilės istoriją, bet Lietuvos kultūroje jo siužetas irgi gana dažnai panaudojamas netgi šiandieninėje epochoje. Vikaravimo Švenčionių parapijoje metu L. A. Jucevičius rengė iki šiol folkloristikos, etnografijos, istorijos, literatūrologijos bei kitų sričių mokslams aktualius veikalus: *Lietuvių liaudies priežodžiai*, *Lietuvių dainos*, *Žemaitijos bruožai*, ištraukas iš būsimų knygų autorius spausdino ir jos buvo perpublikuojamos to meto periodinėje spaudoje.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Darbe siekiama atkurti L. A. Jucevičiaus gyvenimo aplinką tarnybos Švenčionių vikaru metu ir analizuoti jo veiklos rezultatus. Šiam tikslui pasiekti reikalinga 1) atskleisti šio kūrėjo mokslinės publicistinės veiklos pradžią studijų Vilniaus Romos katalikų dvasinėje akademijoje metu; 2) tiriant asmenybę svarbu nustatyti, kokią reikšmę L. A. Jucevičiaus darbai Švenčionyse turėjo tolesniam jo, kaip kūrėjo, brendimui.

Tyrimo chronologinių ribų apibrėžtis. L. A. Jucevičiaus kūrybiniame gyvenime galima išskirti tris sąlyginius etapus: Vilniaus, arba studijų (1834–1838), Švenčionių ir Svėdasų, arba kunigystės (vikaravimo) (1838–1843) ir konversijos, arba Lepelio (1843–1846).

Šis tyrimas koncentruojamas daugiausia į 1838–1840 m., kai L. A. Jucevičius tapo Švenčionių vikaru, o jau 1840 m. pradžioje jis buvo perkeltas į Svėdasus². Tačiau tikslios datos, kada jis turėjo palikti Švenčionis ir atvyko į antrąją savo tarnybos vietą, istoriografijoje ir dokumentuose atrasti nepavyko³. Tai apsunkina tyrimą, nes kai kurie L. A. Jucevičiaus darbai buvo pasirodę kaip tik 1838 m. pirmojoje pusėje, 1839–1840 m. sandūroje. Vis dėlto asmens biografijos atkarpos tyrime visos chronologinės ribos gali būti tik sąlygiškos, nes norint suvokti, kokią

įtaką turėjo L. A. Jucevičiui Švenčionių laikotarpis, būtina žinoti ir tai, su koku įdirbiu į šį Rytų Lietuvos miestelį atvyko minėtas Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos auklėtinis ir kaip šis įdirbis pasikeitė išvykus vikarauti į Svėdasus. Taigi pirmoji darbo dalis skirta ankstyvajai L. A. Jucevičiaus veiklai, joje atskleidžiami pirmieji kūrėjo žingsniai į kultūros ir mokslo pasaulį.

Istoriografijos apžvalga. Tyrimų apie L. A. Jucevičiaus, kurio gimimo 200 metų sukaktį Lietuvos mokslo bendruomenė minėjo 2013 m., asmenybę ir veiklą netrūksta, pirmieji tokio pobūdžio darbai išspausdinti dar XIX a., jo gyvenimą ir kūrybą tyrinėjo Augustinas Janulaitis⁴, Juozas Švaistas⁵, jo biografiją aprašė ir bibliografiją, tiesa, toli gražu ne visą ir netikslią, sudarė Vaclovas Biržiška⁶. Be abejo, daugiausia tirdama šio šviesuolio gyvenimą nuveikė Meilė Lukšienė⁷. Gana plačiai L. A. Jucevičiaus kūrybinį kelią to meto kultūrinės situacijos kontekste nušvietė Lenkijos mokslininkė Małgorzata Litwinowicz Drożdźiel, tirdama XIX a. pirmosios pusės Lietuvos istorijos mitologizavimo problematiką⁸. XXI a. pradžioje pasirodė keli straipsniai, skirti šiam lietuvių kultūros veikėjui, bet juose daugiausia nagrinėta L. A. Jucevičiaus kūryba, remiantis jau žinomais šaltiniais ir literatūra⁹. Visgi tarnybos Švenčionių parapijoje laikų neakcentavo nei vienas iš minėtų autorių. Siekiant geriau suvokti epochos, kurioje gyveno ir kūrė L. A. Jucevičius, kultūrinį kontekstą, naudotasi daugiausia lenkų autorių darbais apie to meto periodinės spaudos ir literatūros istoriją, visų pirma Juozapo Ignoto Kraševskio biografiją.

Reikia pripažinti, kad archyvinė medžiaga tyrimuose apie šią asmenybę panaudota neišsamiai. Po Meilės Lukšienės darbų ta kryptimi ne itin pasistūmėta. Tenka konstatuoti, kad nėra sudaryta plati šio kūrėjo bibliografija, nors šiandien galimybės registruoti ir tirti mažiau žinomus L. A. Jucevičiaus kūrinius yra nepalyginamai didesnės nei praėjusiose epochose. Iš dalies bandoma šias spragas užpildyti pateikiamame darbe, o išsamiai šio veikėjo bibliografija aptariama ir knygų sudarymo principai atskleisti naujame straipsnyje¹⁰.

Šaltiniai. Darbo šaltiniai – originalūs – t. y. lenkų kalba spausdinti L. A. Jucevičiui studijuojant, vikaraujant Švenčionyse leidiniai ir straipsniai to meto spaudoje, jų vertimai, pasirodę Lietuvoje ir Lenkijoje (ne tik Rusijos imperijai, bet ir Austrijai bei Prūsijai priklausiusiose srityse, kur ėjo periodinė spauda lenkų kalba), taip pat Rusijos imperijos sostinėje Sankt Peterburge. Panaudoti ir publikuoti L. A. Jucevičiaus laišakai Juozapui Ignotui Kraševskiui, Lietuvos valstybės istorijos archyve (LVIA) esantys Vilniaus vyskupijos konsistorijos (F 604) ir kurijos (F 694) fondų, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rankraščių skyriaus Vilniaus kapitulos fondo (F 43) dokumentai, kuriuose pateikiamos tam tikros detalės iš L. A. Jucevičiaus, kaip kunigo, klieriko, gyvenimo.

Tyrimo metodai. Taikant analizės metodą siekta kuo daugiau atskleisti L. A. Jucevičiaus darbų sklaidos detalių ir specifikos, jo straipsniai lyginti su perpublikuotais. Sintezės metodu stengiamasi pamatyti ne tik kūrėjo

aplinkos ir nuveiktų Švenčionyse darbų rezultatų visumą, bet ir epochos kontekstą.

Ankstyvoji Liudviko Adomo Jucevičiaus veikla

Žemaitijoje (Pakėvio kaime, dabartiniame Kelmės rajone) gimęs ir užaugęs bajorų kilmės jaunuolis, Kražių gimnazijos absolventas, iš pradžių studijavo mediciną, bet vėliau pasirinko dvasines studijas. Savo dėmesį Lietuvos praeities tyrimams L. A. Jucevičius parodė jau būdamas gimnazistu. 1830 m. būsimasis Lietuvos kultūros veikėjas, gimnazijos antros (priešpaskutinės) klasės mokinys iš Kražiuose stovinčio husarų eskadrono kareivio Vasilijaus Rusanovo sužinojo apie senos monetos radimą. Vėliau su draugu pakrapštęs žemę toje vietoje jis atrado lobį – puodą, kuriame buvo 178 vienetai prūsiškų ir ispaniškų monetų, o mokyklos vadovybei informavus apie radinius Vilniaus universitetą, šis lobis buvo pasidalintas per pusę – pusę atiteko kareiviui, pusė – gimnazijos numizmatikos kabinetui¹¹.

L. A. Jucevičiaus paauglystė ir branda praėjo Nikolajaus I epochoje, kuri dėl savo griežtos ir reakcinės politikos vertinama kaip vienas iš tamsiausių laikotarpių Rusijos imperijos istorijoje¹². L. A. Jucevičius pergyveno 1830–1831 m. sukilimą ir vykusias represijas prieš jo dalyvius bei prijauciančiuosius, Vilniaus universiteto, kurio studentu jis buvo, uždarymą, tačiau jau XIX a. ketvirtojo dešimtmečio antroje pusėje imperinės valdžios politika ėmė kiek švelnėti. Tiesa, tai nebuvo radikalus valdžios ir visuomenės santykių pasikeitimas, gal greičiau laikinas imperinės administracijos atsitraukimas. Valdžia ir toliau kūrė stipresnės buvusių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių integracijos į Rusijos imperiją planus, buvo keičiami nepatikimi valdininkai, valstybinėse įstaigose pamažu diegiama rusų kalba, panaikintas Trečiojo Lietuvos Statuto galiojimas, tuo metu visuomenėje ir toliau buvo puoselėtos mintys apie nepriklausomos bendros Lietuvos ir Lenkijos valstybės atkūrimą. Valdžios santykiai su Romos katalikų bažnyčia irgi kito. 1832 m. buvo įsteigta Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija, kuri pradėjo veikti 1834 m., represijos prieš sukilime dalyvavusius dvasininkus pamažu nuslopo, imperatorius ir jo aplinka dar turėjo vilčių išugdyti naują – valdžiai ištikimą – dvasininkų kartą¹³. Kita vertus, buvo naikinami vienuolynai, graikų katalikai (unitai) 1839 m. buvo sujungti su ortodoksais, į bažnytinę kanceliariją taip pat buvo įvedama rusų kalba.

Kaip jau minėta, per keletą metų nuo sukilimo pralaimėjimo politinė situacija keitėsi ir galėjo susidaryti įspūdis, kad valdžios politika nebebuvo tokia griežta, bet Simono Konarskio byla ir bausmė 1839 m. pradžioje, represijos prieš jo šalininkus, nepaisant netgi gana deklaratyviai išreikšto vietinės visuomenės palankumo nubaustiesiems, parodė, kad su bet kokiais bandymais kovoti prieš imperinį valdymą bus griežtai susidorojama. O praėjus keleriems metams po šių įvykių iš Vilniaus iškeltos ir abi aukštosios mokyklos: Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija ir Medicinos chirurgijos akademija.

Valdžios ir posukiliminės Lietuvos bei Lenkijos žemių gyventojų santykių dinamiką galima pajusti skaitant „Tygodnik Petersburski“ – lojalistinę poziciją užėmusį savaitraštį, ėjusį imperijos sostinėje. Tai buvo bene vienintelis visuomenės opinių formavęs laikraštis, tuo metu ėjęs Rusijos imperijos teritorijoje lenkų kalba¹⁴. Šio leidinio, pradėjusio eiti 1830 m., redakcija griežtai smerkė sukilimą, jį vadino *nusikaltimu, piktadarybe* (lenk. *zbrodnia*)¹⁵, o po jo pralaimėjimo, Nikolajui I paskelbus amnestiją ir leidus daugumai buvusių sukilėlių grįžti į Lenkiją, redakcija šį įvykį vertino kaip lenkų ir rusų susitaikymo aktą. Už lojalumą sukilimo metu leidinys gavo iš imperatoriaus „Oficialaus Lenkijos Karalystės laikraščio“ titulą, kas suteikė ne tik aukštesnį statusą, bet ir tam tikras finansines valdžios dotacijas, leidinys pradėjo eiti 2 kartus per savaitę¹⁶. Pirmaisiais metais po sukilimo numalšinimo leidinyje buvo tikrai gausu informacijos apie bausmes ir konfiskacijas dėl dalyvavimo *maištinguose sukilimo įvykiuose*, skelbiamos represuojamų asmenų pavardės¹⁷, pabrėžiamas monarcho gailestingumas ir atlaidumas savo dalyvavimą sukilime pasmerkusiems, atgailaujantiems¹⁸, dosnumas išlikusiems ištikimiesiems priešakai imperatoriui, neprisidėjusiems prie sąmyšių¹⁹, o jau link maždaug 1837 m. tokios temos nuėjo į antrąjį planą, ėmė daugėti su politika nesusijusios informacijos.

XIX a. 4 ir 5 dešimtmečių sandūroje aktyviu „Tygodnik Petersburski“ autoriumi tapo Juozapas Ignatas Kraševskis. Pirmasis jo tekstas pasirodė 1835 m.²⁰, vėliau jis publikavo savaitraštyje daugelį straipsnių įvairiomis temomis. Nors ir už įtarimus dėl dalyvavimo sukilime praleidęs kelis mėnesius kalėjime, vėliau šis literatas, istorikas, etnografas, publicistas, kaip ir jo aplinka, dėl sunkių sąlygų ir represijų, visuomenės padėties ėmė linkti į susitaikymo (lenk. *ugodowość*) poziciją²¹. Tuo metu J. I. Kraševskio ir L. A. Jucevičiaus kontaktai buvo artimi²², savo korespondencijoje Švenčionių, o vėliau Svėdasų vikaras reiškė susižavėjimą literato kūryba, pripažino jos įtaką savo darbams²³. XIX a. ketvirtojo dešimtmečio antroje pusėje prasidėjo ir L. A. Jucevičiaus aktyvus bendradarbiavimas su minėtu savaitraščiu.

Kaip jau buvo rašyta, L. A. Jucevičiaus aktyvus bendradarbiavimas minėtame savaitraštyje prasidėjo 1836 m., nors pirmoji žinutė jame apie kūrėjo darbus pasirodė dar 1834 m. ir buvo gana kritiška. Savo straipsnyje, išspausdintame 2001 m., Saulius Pivoras svarstė, kodėl L. A. Jucevičius bandė supirkti ir sunaikinti visą savo pirmosios knygelės *Pisma Ludwika Adama Jucewicza* (liet. *Liudviko Adomo Jucevičiaus raštai*) tiražą²⁴, pacitavo patį autorių, kuris viename iš savo veikalų teigė, kad šis žingsnis buvo nulemtas nepalankios recenzijos „Tygodnik Petersburski“ leidinyje. Straipsnio autorius pripažino, kad nebuvo radęs tokios recenzijos²⁵, tačiau peržiūrėjus savaitraščio 1834 m. numerius paaiškėjo, kad toks tekstas tikrai egzistavo. Skyrelyje „Naujos lenkiškos knygos“ buvo gana griežtas kelių eilučių ilgio šio kūrinio įvertinimas: teigta, kad autoriaus poetų kūrinių pasirinkimas nusipelno pagyrimo. Aleksandro Puškino poema „Poltava“, Vasilijaus Žukovskio baladė „Vadimas“ „gali turėti teisę į pilietybę visose literatūrose (t. y. būti (egzistuoti) įvairių

šalių literatūroje)“ (lenk. *mogą mieć prawo obywatelstwa we wszystkich literaturach*), tačiau anoniminis kritikas (greičiausiai žurnalo redaktorius, Vilniaus universiteto auklėtinis, buvęs filaretas Juozapas Emanuelis Pšecławskis (Józef Emanuel Przecławski)) klausė, ką daryti, kai vertėjas nemokėjo rusų kalbos, užmiršo netgi tai, kad yra ortografija. Kritikos žodžių sulaukė ir po vertimųėjusi antroji *Liudviko Adomo Jucevičiaus raštų* dalis „Sakiniai ir mintys“ (lenk. „Zdania i myśli“). Recenzentas pasišaipė iš surinktų aforizmų, visų pirma iš paties pirmojo, kuris skelbė, kad „[y]ra dvi galvos paskirtys: pirma, kad ji būtų proto būstinė, antra, kad nešiotų kepurę ar gražią skrybėlę“. „Mūsų nuomone, – teigė recenzentas, – yra ir trečioji paskirtis – gimdyti tokius sakinius.“ Galiausiai teksto autoriaus reziumuota, kad yra ir dar keletas naujienų, bet apie jas bus parašyta tada, kai, anot recenzento, „atsigausime po gėdos, kurią suteikė mums ši maža knyga“²⁶. Tad recenzija tikrai buvo triuškinanti.

1836 m. išėjo ir nedidelė L. A. Jucevičiaus knygelė *Lietuvos istorija vaikams*, kurioje buvo pateiktas trumpas šalies praeities vaizdas, paskelbta didžiųjų kunigaikščių (mitologinių ir tikrai egzistavusių) valdymo metų chronologinė lentelė²⁷. „Wizerunki i Roztrząsania Naukowe“ – viename iš svarbiausių žurnalų,ėjusių Vilniuje, – pasirodė taip pat itin griežta recenzija, kurios autorius nerado jokių knygos privalumų, pavadino leidinį banalybių bei seniai užmirštų kliedesių rinkiniu ir pasiūlė tokius kūrinius iškart deginti dar rankraštinius²⁸.

Būdamas studentu L. A. Jucevičius paskelbė straipsnių lietuvių tautosakos, mitologijos tematika. Sankt Peterburgeėjusių leidinių „Tygodnik Petersburski“, „Сынъ Отечества“ puslapiuose 1836 m. pasirodė keletas L. A. Jucevičiaus straipsnių lenkų kalba bei jų vertimai į rusų kalbą (pvz., apie deivių akmenis, gegutę lietuvių mitologijoje)²⁹.

Po metų – 1837 m. – jis jau publikavo dviejų lietuviškų dainų vertimus Vilniuje pradėjusiame eiti žurnale „Biruta“, redaguotame Jono Krečkovskio (Jan Krzeczkowski)³⁰. Tada L. A. Jucevičius išleido dar vieną knygą, kurioje pateikti ištraukų iš tuometinių lenkų poetų kūrinių vertimai į lietuvių kalbą, o leidinio įvade buvo pristatyta lietuvių literatūros istorija³¹. 1837 m. „Tygodnik Petersburski“ pasirodė ir L. A. Jucevičiaus lietuvių liaudies dainų vertimai³² bei straipsnis apie milžinų kalnus ir kapus Lietuvoje³³. Ši publikacija taip pat buvo išversta į rusų kalbą ir paskelbta „Сынъ Отечества“ žurnale³⁴.

1838 m. L. A. Jucevičius publikavo straipsnį apie lietuvių liaudies priežodžius Pranciškaus Dobkevičiaus (Franciszek Dobkiewicz) redaguotame leidinyje „Pisma rozmaite“ (liet. „Įvairūs raštai“),ėjusiame Vilniuje³⁵, kuris buvo parengtas ir cenzūros pasirašytas 1837 m. lapkričio 22 d.³⁶ Tuo metu L. A. Jucevičius dar tik studijavo, tad priskirti šį tekstą prie pasirodžiusių vikaravimo Švenčionių bažnyčioje laikotarpiu negalima.

1838 m. pradžioje (greičiausiai L. A. Jucevičius dar nebuvo Švenčionių vikaras) Vilniuje naujai pradėjusiame eiti leidinyje „Bojan“, kurį redagavo Adomas Mikalojus Penkevičius (Adam Mikołaj Pieńkiewicz), L. A. Jucevičius išspausdino kelias dainas³⁷ ir atsiminimus apie Palangą³⁸.

Nagrinėjant ankstyvąją L. A. Jucevičiaus biografiją galima paminėti Vilniaus vyskupo Adomo Stanislovo Krasinskio (Adam Stanisław Krasinski) nuomonę, esą jis Dvasinėje akademijoje daugiau dėmesio skyrė pasaulietinei literatūrai nei paskaitoms³⁹, bet vargu, ar verta abejoti Vytauto Jogėlos teiginiu, kad jaunas kūrėjas šioje mokslo institucijoje buvo pats aktyviausias klierikas, darbavęs pasaulietiniams reikalams, rinkęs istorijos, mitologijos duomenis⁴⁰. Dar būdamas akademijos auklėtinis L. A. Jucevičius pateko į kiek nemalonią istoriją dėl savo pamokslo, sakyto 1837 m., kuriame pasisakė prieš vilniečių dėmesį pramogoms ir taip sukėlė generalgubernatoriaus nusistebėjimą⁴¹.

Reikia pripažinti, kad pirmosios nesėkmės nesumažino jaunojo klieriko entuziazmo dirbti ir kurti savo krašto labui, plėtoti ir publikuoti lituanistinius tyrimus.

Liudviko Adomo Jucevičiaus aplinka ir mokslinė-publicistinė veikla vikaravimo Švenčionyse laikotarpiu

Jau parašęs nemažai darbų mokslo ir literatūros temomis, akademijos absolventas gavo kunigo šventinimus ir 1838 m. paskirtas į Švenčionis. Tai buvo nemaža parapija, dekanato centras. Kai kurios šio dekanato bažnyčios bei filijos buvo gana turtingos, kitos didelių kapitalų neturėjo, ką liudijo 1840 m. Švenčionių dekanato bei klebono Mikalojaus Kozlovskio raportas apie dekanato bažnytines fundacines sumas, fundatorius, žemės valdas ir valstiečius. Jame minėta, kad Švenčionių dekanatui priklausė Daugėliškių, Adutiškio, Kliukščionių, Kaltinėnų, Kamajų, Karkažiškės, Lentupio, Mielagėnų, Palūšės, Strūnaičio, Sorokpolio (Pavoverės), Švenčionių, Tverėčiaus parapijos, kuriose buvo atskiros filijos ir koplyčios⁴². Švenčionių parapiinė bažnyčia buvo viena turtingiausių, ji turėjo 40 valakų žemės, 103 valstiečius, 18 dūmų, o Švenčionių altarija – atitinkamai 36,5 valako žemės, 145 valstiečius, 34 dūmus. Dokumente buvo paminėta, kad šios bažnyčios lėšos skiriamos klebonui ir vikarams išlaikyti⁴³.

Jaunasis vikaras atsidūrė veiklaus ir daug parapijai nuveikusio klebono M. Kozlovskio šešėlyje. Tiesa, lėšų pragyventi L. A. Jucevičius turėjo. Išlaikymas (lenk. *pensja*) per metus, kurį gaudavo vikaras iš klebono, buvo 60 sidabro rublių, ką liudijo minėto klebono 1839 m. sudarytas Švenčionių dekanato pasaulietinės [t. y. diecezinės] dvasininkijos formuliarinis sąrašas⁴⁴; o tai nebuvo menka suma. Devynioliktojo šimtmečio antrojoje pusėje žemesniųjų dvasininkų išlaikymas tapo žymiai kuklesnis⁴⁵. L. A. Jucevičius pasitarnavo ir parapijai, išversdamas iš lotynų kalbos XVI a. Žygimanto Senojo Švenčionių bažnyčios privilegijos konfirmaciją⁴⁶.

Galbūt negalima visiškai sutikti su Juozo Švaisto teigimu, kad akademiją pabaigusį L. A. Jucevičių „kilojo į prasčiausias vietas“⁴⁷, nes Švenčionys vargu ar buvo skurdi parapija, juolab nenutolusi nuo vyskupijos centro. Bet tenka pripažinti, kad teisūs buvo tyrėjai, konstatavę, kad L. A. Jucevičius, kaip dvasininkas, nepasižymėjo.

„Kunigystėje nerado laimės, kurios taip ieškojo“, – dar 1910 m. rašė A. Janulaitis⁴⁸. Anot M. Lukšienės, „poetui, romantikui, literatui – buvo tvanku kunigų atmosferoje“⁴⁹. Lenkų mokslininkė M. Litwinowicz-Droździel teigė, kad L. A. Jucevičiui tapus vikaru, nepaisant iliuzijų, į jo gyvenimą neatėjo stabilumas ir tvarka. Jo santykiai su bažnytine vyresnybe bei kiti veiksniai rodė, kad dvasininko tarnystė nebuvo jam gilios palaimos šaltinis⁵⁰. Nėra pagrindo iš esmės kvestionuoti šiuos tvirtinimus, tačiau reikia pripažinti, kad kol nerasta svarbios archyvinės medžiagos apie L. A. Jucevičiaus veiklą Švenčionių, o vėliau ir Svėdasų parapijose, kai kurie klausimai lieka neaiškūs. Tikėtina, kad naujų šaltinių atradimas atskleistų daugiau detalių apie lietuvių raštijos veikėjo aplinką jo vikaravimo metu ir galbūt pavyktų priartėti prie atsakymo į klausimą, kuris moksle tebėra aktualus: kodėl L. A. Jucevičius nepasiekė sėkmingos bažnytinės karjeros?

1838–1839 m. L. A. Jucevičiaus mokslinė-publicistinė veikla buvo ištis aktyvi. Tautosakinėmis, mitologinėmis, etnografinėmis temomis leidiniui „Tygodnik Petersburski“ L. A. Jucevičius parašė visą seriją straipsnių, kurie tapo būsimų knygų *Žemaitijos bruožai* (1840), *Lietuvių liaudies priežodžiai* (1840), *Žemaičių žemės prisiminimai* (1842), *Lietuvių dainos* (1844) bei *Lietuva, jos senovės paminklai, buitis ir papročiai* (1846) pagrindu, įėjo į šiuos leidinius.

Tais metais, rugpjūtį, tuo metu, kai L. A. Jucevičius greičiausiai jau vikaravo Švenčionyse, iš pradžių „Tygodnik Petersburski“⁵¹, o vėliau ir „Tygodnik Literacki“, kuris ėjo Poznanėje, pasirodė jo darbai apie lietuvių liaudies dainas⁵², o spalį Krokuvoje ėjusiame leidinyje „Zbieracz Literacki“ perspausdintas L. A. Jucevičiaus straipsnis apie kai kuriuos lietuviškus priežodžius⁵³.

1839 m. „Tygodnik Petersburski“ jis paskelbė straipsnį „Žemaitijos bruožai“, kuriame pasakojo apie tai, kad Nevėžio upė skyrė Žemaitiją nuo Lietuvos, apibūdino krašto įvaizdį, šiuos savo svarstymus pavadindamas fiziognomika⁵⁴, skelbė padavimus apie Džiugo kalną, Uburtį bei velnią⁵⁵, rašė apie lietuvių liaudies žaidimus ir pasilinksminimus Žemaičiuose⁵⁶ ir lietuvių papročius, kurių Lietuvoje laikomasi tam tikromis metų dienomis⁵⁷. Tais metais jis „Tygodnik Petersburski“ išspausdino straipsnį (papildytą 1838 m. analogišku pavadinimu išspausdinto darbo versiją) „Kai kurie lietuvių liaudies priežodžiai“, pažymėjęs, kad rašas iš Švenčionių⁵⁸. Švenčionis, kaip straipsnio rašymo vietą, autorius akcentavo ir keliuose kituose jau minėtuose tekstuose šiame leidinyje⁵⁹.

Beje, šie darbai buvo netrukus perspausdinami įvairiuose to meto leidiniuose. Varšuvos leidinio „Gazeta Codzienna“ redakcija tais pačiais metais perspausdino padavimus apie Džiugo kalną, gudrų Uburtį ir velnią⁶⁰, perpublikavo straipsnius apie lietuvių papročius⁶¹, tame pačiame laikraštyje buvo perspausdinti ir tekstai apie lietuvių liaudies žaidimus ir pasilinksminimus Žemaičiuose⁶². Remiantis „Tygodnik Petersburski“ publikacijomis 1839 m. žurnale „Сынъ Отечества“ buvo išspausdintas ir L. A. Jucevičiaus darbas paremtas straipsnis „Lietuvių papročiai, žaidimai, patarlės ir padavimai“, išverstas į rusų kalbą⁶³.

Tačiau didžiausia savo apimtimi L. A. Jucevičiaus publikacija 1839 m. buvo Varšuvoje ėjusiame žurnale „Muzeum Domowe“ išspausdintas straipsnis „Žemaitijos bruožai“⁶⁴, kuris vėliau išėjo kaip atskira knyga.

1839 m. data svarbi ir tuo, kad tais metais „Žemaitijos bruožuose“, publikuotuose „Muzeum Domowe“, pasirodė L. A. Jucevičiaus išversta iš lietuvių į lenkų kalbą Silvestro Valiūno baladė „Birutė“⁶⁵.

Akcentuodamas L. A. Jucevičiaus veiklos svarbą ir reikšmę lietuvių mokslininkas Libertas Klimka konstatavo, jog „jis pirmasis papasakojo visuomenei legendą apie Jūratę ir Kastytį“⁶⁶. Šiame straipsnyje nesinori plačiau nagrinėti minėto kūrinio, apie jį jau rašyta mokslinėje ir mokslo populiarinimui skirtoje periodikoje⁶⁷, rengiamas atskiras tyrimas. Visgi reikėtų pabrėžti, kad pati pirmoji „Baltijos jūros karalienės“ publikacija buvo „Tygodnik Petersburski“ 1839 m. su dedikacija Telšių apskrities bajorų vadovo (maršalkos) Leopoldo Gurskio našlei Elenai Gurskienei (Helena Rozalia Freind Gurska) ir lietuviška jūrų nimfų daina⁶⁸, tais pačiais metais su tam tikrais pakeitimais padavimas perspausdintas Varšuvoje išėjusiame periodiniame leidinyje „Muzeum Domowe“, kur jis buvo įtrauktas į straipsnį „Žemaitijos bruožai“⁶⁹.

L. A. Jucevičius informaciją apie kūrinį „Baltijos jūros karalienė“, jo veikėjus siekė populiarinti, įtraukti į savo epochos mokslinę apyvertą ir tuo metu Varšuvoje bei Vilniuje ėjusiai *Encyklopedya powszechna: zbiór wiadomości najpotrzebniejszych dla wszystkich stanów* (lenk. *Visuotinė enciklopedija: reikalingiausių visiems luomams žinių rinkinys*) parašė straipsnį apie Kastytį ir jo meilės Jūratei istoriją⁷⁰. Šis darbas buvo išspausdintas 1839 m.⁷¹, tiesa, nežinia, kada tekstas buvo nusiųstas.

Šio kūrinio vertimas į rusų kalbą „Царица Балтійскаго моря (Литовское предание)“, kurio autorius – Vasilijus Liubičius-Romanovičius, pasirodė minėtame 1839 m. žurnalo „Сынъ Отечества“ straipsnyje apie lietuviškus papročius, žaidimus, patarles ir priežodžius⁷².

Beje, L. A. Jucevičiaus darbais, tiesa, ankstesniaisiais, susidomėta ir Vokietijoje. Štutgarte ir Tiubingene ėjusiame dienraštyje „Das Ausland“ (liet. „Užsienis“) 1839 m. spalio mėnesį buvo išspausdintas Jucevičiaus straipsnio apie lietuvių deivių akmenis, publikuoto 1836 m., vertimas⁷³.

Vikaraudamas Švenčionyse L. A. Jucevičius 1839 m. sausio 18 d. parašė įvadą 1840 m. pasirodysiančiai knygai *Žemaitijos bruožai*⁷⁴, o tų pačių metų balandžio 25 d. pabaigė įvadą taip pat 1840 m. pasirodysiančiai knygai *Lietuvių liaudies priežodžiai*⁷⁵. Jau 1838 m. pavasarį „Tygodnik Petersburski“ straipsnyje apie literatūrines naujienas iš Vilniaus buvo pažymėta, kad L. A. Jucevičius turi parengtą spaudai knygos *Pieśni ludu litewskiego .Lietuvių liaudies dainos*) pirmąjį tomą, kuriame bus ir originalių (t. y. lietuvių kalba publikuotų) dainų⁷⁶. Nežinia, kiek užsitęsę leidybiniai darbai, bet apie šį rengiamą veikalą informacija randama 1839 m. Vargu, ar galima būtų suabejoti, kad tais metais parengta knyga apie lietuvių dainas būtų pasirodžiusi, bet cenzūra įvertino šį darbą kaip „smerktinos dvasios“ dėl Adomo Mickevičiaus bei kitų cenzūros

draudžiamų autorių minėjimo ir Lietuvos praeities aukštinimo⁷⁷, todėl minėtas leidinys pasirodė tik po 5 metų.

Švenčionių vikaras ne tik nagrinėjo tautosakines, mitologines temas, bet ir dalyvavo literatūrologinėje diskusijoje. Jau minėtas atsiminimų autorius A. S. Krasinskis rašė, kad L. A. Jucevičius ir Antanas Mošynskis užstojo Hipolito Skimborovičiaus užsipultą Judelį Klačko⁷⁸. Lenkiškai rašiusį žydų tautybės poetą pristatęs, jo kūrybą apžvelgęs L. A. Jucevičius „Tygodnik Petersburski“ publikuotame straipsnyje po tekstu paminėjo, kad rašęs iš Švenčionių⁷⁹. Šis tekstas gana greitai buvo perspausdintas Varšuvos „Gazeta Codzienna“, Lvovo „Rozmaitości“ ir Lešno (šiandieninėje Didžiosios Lenkijos vaivadijoje) „Przyjacieli Ludu“ leidiniuose⁸⁰.

Egzistuoja ir dvi publikacijos 1839 m. „Tygodnik Petersburski“, kurios kai kurių bibliografų priskiriamos Liudvikui Adomui Jucevičiui, bet pasirašytos N. N., taip, kaip vėliau jis pasirašė savo padavimą apie Jūratės ir Kastyčio meilę. Pirmasis tekstas „Avininkai ir naujos rūšies merinosai. Laiškas iš Peterburgo į Kijevą nuo Kijevo gubernijos gyventojo draugui ir patikėtiniui“, kuriame humoro, netgi grotesko, forma autorius aprašė Peterburge klestinčius ne visuomet sąžiningus iš Lenkijos kilusius advokatus⁸¹. Kitas N. N. slapyvardžiu pasirašytas straipsnis skirtas Juozapo Ignoto Kraševskio poezijos dvasiai aprašyti, kuriame šio autoriaus asmenybė buvo išaukštinama pasitelkiant religinius, biblinius siužetus, jis lyginamas su pranašais⁸². Pirmojo teksto stilius bei aktualijos mažai primena L. A. Jucevičiaus kūrybą, vargu, ar Švenčionių vikaras turėjo kokių nors teisinių interesų Rusijos imperijos sostinėje, kyla abejonių, ar jis būtų prisistatęs Kijevo gubernijos gyventoju. Antrojo teksto tematika, stilius, kiti motyvai, pvz., didžiulė pagarba J. I. Kraševskiui, religinių klausimų minėjimas, atvirkščiai, gana panašūs į L. A. Jucevičiaus plunksnos darbą, bet jokių neatremiamų įrodymų, kad šių tekstų autorius buvo Švenčionių vikaras, nėra.

Dar 1840 m. sausio 23 d. pradžioje cenzūra pasirašė L. A. Jucevičiaus iš prancūzų kalbos verstą knygą *Obrazy Jeruzalem i świętych okolic: wyjątek z „Listów o Wschodzie”* „Jeruzalės ir šventų apylinkių paveikslai: ištrauka iš „Laiškų apie Rytus“), kurios autorius buvo prancūzų istorikas ir publicistas Žozefas Francua Mišo (Joseph François Michaud)⁸³, tad greičiausiai veikalo išleidimu L. A. Jucevičius rūpinosi dar vikaraudamas Švenčionyse, nors nėra aišku, kada leidinys pasirodė. Prie Rusijos imperijos liaudies švietimo ministerijos žurnalo priedo buvusiam bibliografiniam sąrašui ši knyga užfiksuota prie 1840 m. kovo mėnesį išspausdintų leidinių⁸⁴. Tuo metu L. A. Jucevičius jau buvo perkeltas į Svėdasus.

Beje, tarnybos Švenčionyse metu pasirodė ir L. A. Jucevičiaus darbų iš lituanistikos srities vertinimų. „Tygodnik Petersburski“ 1839 m. Teofilis Bukaras (Teofil Bukar) aprašė jo darbus apie lietuvių papročius, vertino juos palankiai, papildė informacija apie Juodosios Rusijos (šiandieninės Baltarusijos istorinės srities, apimančios Nesvyžiaus, Naugarduko, Svisločės, Valkavisko, Slonimo apylinkių) liaudies papročius⁸⁵.

Taigi, vikaraudamas Švenčionyse L. A. Jucevičius vien tik per 1839 m. parašė 8 originalius straipsnius periodiniuose leidiniuose ir vieną enciklopedijoje, parengė tris knygas. Galima palyginti: 1834–1838 m. jis parašė 3 knygas ir 9 straipsnius. Po Švenčionių laikotarpio jis vis mažiau publikavo straipsnių, daugiau atsidėjo knygų publikavimui, sumažėjo, o vėliau ir išvis pasibaigė jo bendradarbiavimas su „Tygodnik Petersburski“ savaitraščiu.

L. A. Jucevičiaus literatūrologinių, tautosakinių, mitologinių, etnografinių ir kitų sričių tekstų mokslinis lygis ir vertė toli gražu nevienodi, lygiai taip pat kritiškai galima vertinti ir leidinių, kur jis spausdino savo medžiagą, redakcijų politinę kryptį. Vis dėlto šių tekstų reikšmė tiriant lietuvių tautosaką gana didelė, jis daug nuveikė ir kaip publicistas, literatas, kelionių aprašymų autorius. Minėti darbai prisidėjo prie lituanistikos plėtros. Svarbu akcentuoti ir tai, kad L. A. Jucevičiaus straipsniuose buvo nemažai intarpų lietuvių kalba, kas buvo gana retas reiškinys to meto Rusijos imperijoje ėjusioje lenkiškoje bei rusiškoje periodinėje spaudoje. Anot Monikos Jurkowskos, L. A. Jucevičius lietuvių kalbos mokėjimą išnaudojo, kad lenkų kalba perduotų lietuvių tautos dvasią⁸⁶. Aišku, sunku būtų vertinti, ar jis turėjo tokį sąmoningą tikslą ir kaip jis suvokė tokį reiškinį kaip tautos dvasia.

Iš Švenčionių jis parašė 2 laiškus Juozapui Ignatui Kraševskiui, juose pasakojo apie lietuvių folkloro rinkimą, kultūrinių žurnalų leidybos planus⁸⁷. 1839 m. balandžio 19 d. laiške jis minėjo apie J. I. Kraševskio poemą „Vitolio rauda“ platinimą, kurio siekė imtis, pasakojo, kad yra parengęs keliasdešimt lietuvių liaudies dainų vertimų, yra jau baigęs rengti *Lietuvių liaudies priežodžius*⁸⁸. Antrajame jau rudenį, 1839 m. rugsėjo 20 d., rašytame laiške jis pasakojo apie žurnalo „Vaidila“ (lenk. „Wojdelote“), kuris vėliau išėjo „Linksminės“ (lenk. „Linksmine“) pavadinimu, sudarymą: „Medžiaga jau beveik visa surinkta, bestinga tik tai tik pačios svarbiausios almanacho pažibos Didžiai Maloningo pono raštų.“ Jis žadėjo, kad tuomet, kai išeis „Vitolio rauda“ kaip knyga, pagalvos apie visos poemos vertimą į lietuvių kalbą⁸⁹.

Taigi trumpo vikaravimo Švenčionyse metu L. A. Jucevičius įtemptai dirbo mokslo srityje. Bet ar buvo jis patenkintas gyvenimu ir džiaugėsi tarnyba šioje parapijoje, galų gale nesuabejojo savo pašaukimu kunigystei? Tai – sudėtingas klausimas, į kurį atsakymas gali būti tik hipotetinis. Anot M. Jurkowskos, savo darbuose L. A. Jucevičius labai aiškiai atskyrė Žemaitiją ir Aukštaitiją, nors ir vertino abi jas kaip „tikrąją (t. y. etninę) Lietuvą“, atskirdamas ją nuo slavų teritorijos, vis dėlto jis buvo Žemaitijos patriotas, save laikęs „tikruoju lietuviu žemaičiu“⁹⁰. Tai minėjo ir vėlesnius šio autoriaus darbus tyrusi Zita Medišauskienė. Mokslininkė pastebėjo, kad nors L. A. Jucevičius į „tikrosios Lietuvos“ sampratą įtraukė ne tik tuometinių Vilniaus, Gardino ir Augustavo gubernijų teritorijas, apgyvendintas lietuvių, bet ir Prūsijos Lietuvą, vis dėlto „tikrąją Lietuvą“ tiesiog pavadindavo „Lietuva“, kai ji būdavo priešinama Žemaitijai⁹¹. Taigi, ar būdamas žemaičiu, bet gyvendamas Švenčionyse jis nesijautė atskirtas nuo savo krašto?

Jokio didesnio nusivylimo ar skundų dėl esamos padėties pateiktuose laiškuose nepastebėta. To negalima pasakyti apie jo korespondenciją J. I. Kraševskiui ir Giedraičių giminės atstovams iš Svėdasų, kurioje buvo jaučiamas L. A. Jucevičiaus nusivylimas kūrybai bei mokslinei veiklai nepalankia aplinka 1840–1842 m.⁹² Savo laiške, rašytame iš Svėdasų, kunigaikščiui, greičiausiai Žemaičių vyskupijos dvasininkui Adolfui Giedraičiui, 1840 m. spalio 25 d. pasakodamas apie savo darbus L. A. Jucevičius gana liūdnai minėjo, kad jam kančia rašyti apie tokį artimą širdžiai, bet tolimą erdve dalyką ir sausą duoną su vandeniu jis geriau vartotų Žemaitijoje, o ne kažkur kitur. Laiške L. A. Jucevičius klausė, ar nėra kokio užkampio Žemaitijoje, kokios nors beneficijos, kur jis galėtų gauti tarnybą⁹³.

Artėjant prie išvadų, belieka pasvarstyti, kodėl tie keleri metai Švenčionyse buvo tokie vaisingi ir kodėl tuomet L. A. Jucevičiaus veikla tapo tokia aktyvi. Matyt, susidėjo keletas veiksnių. Viena vertus, baigęs akademiją jaunas vikaras buvo kupinas entuziazmo, turėjo nemažai idėjų ir buvo surinkęs gausią medžiagą, teliko ją apdoroti. Jo kūriniai tapo kur kas brandesni nei ankstesni. Pirmąsias nesėkmes keitė jo kūrinių populiarumas ir palankūs atsiliepimai. Visgi Švenčionių laikotarpis buvo tik pradžia – didžiausią to meto skaitančios visuomenės susidomėjimą sukėlė L. A. Jucevičiaus knygos, pasirodžiusios 1840–1846 m.

Tačiau svarbu ir bendra lenkakalbės spaudos Rusijos imperijoje padėtis. Vargu, ar buvo visiškai neteisi stalinizmo epochos pabaigoje apie literatūrinę spaudą lenkų kalba rašiusi lenkų mokslininkė Maria Straszewska, konstatuodama, kad posukiliminio laikotarpio Varšuvos literatūros (o kartu ir visos to meto Rusijos imperijos teritorijoje ėjusios literatūrinės spaudos) silpnumas, turinio skurdumas ir epigonizmas buvo nulemtas ne tik represijų, cenzūros ir emigracijos, bet ir naujų idėjinių ir politinių koncepcijų stokos⁹⁴. L. A. Jucevičiaus darbai buvo iš esmės gana brandūs, palyginti su vyraujančiomis tendencijomis. Beje, Prūsijos ir Austrijos valdomose teritorijose ėjusios lenkiškos spaudos leidiniuose irgi buvo aktuali turinio kokybės ir įvairovės problema, tad L. A. Jucevičiaus straipsniai turėjo gerą terpę būti paklausūs. Kita vertus, kaip jau ir minėta, Švenčionių vikaro tekstuose nebuvo aštrių politinių klausimų, be to, tokios tematikos darbai buvo priimtini panslavizmo (nors lietuviai nebuvo slava, bet darbai apie juos taip pat buvo naudojami panslavizmo idėjoms skleisti⁹⁵) idėjas propagavusiai „Tygodnik Petersburski“ redakcijai, kuri tuo laiku savo leidinyje taip pat daugiau dėmesio ėmė skirti mokslo, ūkio, literatūros naujienoms, o ne politikai.

Nors bendradarbiavimas periodinėje spaudoje atnešė jaunajam vikarui pirmąjį pripažinimą ir padarė jį žinomą, vis dėlto tyrime negalima perdėti koncentruotis vien į L. A. Jucevičiaus tekstus, publikuotus laikraščiuose ar vienkartinuose rinkiniuose. Vertas dėmesio faktas, kad per trumpą laikotarpį Švenčionių vikaras parengė tris knygas, o dauguma jose pateiktos informacijos nebuvo prieš tai spausdinama kažkur kitur. Tai liudijo ne tik didelį autoriaus užsidegimą ir darbštumą, bet ir tai, kad knygos buvo laukiamos intelektualiosios Lietuvos visuomenės. Klaidinga

būtų teigti, kad L. A. Jucevičius buvo vienišas lituanistikos tyrimo vagoje, XIX a. ketvirtą dešimtmečio antrojoje pusėje savo darbus publikavo Mykolas Balinskis, dailininkas ir dailės istorikas Karolis Račynskis (Karol Raczyński), Jonas Čeciotas, Teodoras Narbutas. Anot Mieczysława Jackiewicziaus, lietuviška tematika šiuose darbuose buvo egzemplifikuota (t. y. pristatyta pateikus pavyzdžių), daugiausia prie jos populiarinimo prisidėjo J. I. Kraševskis⁹⁶, tad formavosi Lietuvos istorijos ir kultūros mėgėjų ir tyrinėtojų ratas.

Grįžtant prie Švenčionių periodo kūrėjo gyvenimo kyla keli klausimai. Nėra žinoma, ar tuo metu L. A. Jucevičius tiesiog turėjo daugiau laiko, ar klebonas M. Kozlovskis toleravo vikaro veiklą, ar egzistavo koks nors finansinis paskatinimas už straipsnius, ar beužsimezganti draugystė su J. I. Kraševskiu buvo kažkas daugiau nei tik draugiška korespondencija. Tai mokslinės problemos, kurių sprendimas galbūt paaiškės ateityje.

Išvados

1. Nors informacijos apie ankstyvąjį Liudviko Adomo Jucevičiaus biografijos etapą stinga, žinoma, kad dar būdamas gimnazistu jis domėjosi Lietuvos praeitimi. Jo kelias į kūrybos ir lituanistikos tyrimų pasaulį prasidėjo Nikolajaus I valdymo epochoje, sudėtingu posukiliminiu laikotarpiu. L. A. Jucevičius išvengė siautusių represijų, joms apimęs ėmė publikuoti savo darbus. Nuo 1836 m., dar būdamas Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos auklėtiniu, jis ėmė spausdintis „Tygodnik Petersburski“ savaitraštyje. Nepaisant lojalistinės šio leidinio redakcijos krypties, „Tygodnik Petersburski“ formavo to meto visuomenės opinią, spausdintis jame daugeliui jaunų autorių iš buvusių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ar Lenkijos žemių reiškė galimybes pasirodyti viešai. Išleidęs kelias knygas, parašęs ne vieną straipsnį dvasinės akademijos absolventas 1838 m. buvo paskirtas Švenčionių vikaru.
2. Švenčionys buvo didelė parapija, dekanato centras. L. A. Jucevičius čia gaudavo 60 rublių per metus išlaikymą; jis pasitarnavo parapijai, išversdamas iš lotynų kalbos 1514 m. Žygimanto Senojo Švenčionių bažnyčios privilegijos konfirmaciją. Nėra daug žinių apie L. A. Jucevičiaus kaip dvasininko veiklą, bet šie metai buvo ištis vaisingi jo, kaip kūrėjo, biografijoje.
3. Nors L. A. Jucevičiaus veiklą tyrę mokslininkai neakcentavo vikaravimo Švenčionyse laikotarpio, kaip ypatingo jo kūrybos etapo, vis dėlto jo darbai lituanistikos temomis per šiuos metus ypač suaktyvėjo. „Tygodnik Petersburski“ ir kituose leidiniuose buvo išspausdinta nemažai straipsnių (8 straipsniai spaudoje ir 1 enciklopedijoje), parengtos 3 knygos, tuo metu dienos šviesą išvydo literatūriniai padavimai „Baltijos jūros karalienė“, „Džiugo kalnas“, kurie populiarūs ir šiandien. L. A.

Jucevičiaus darbai buvo gana gausiai perpublikuojami ir plito ne tik Rusijos, bet ir Prūsijos, Austrijos valdomose teritorijose ėjusioje lenkakalbėje spaudoje, buvo verčiami į rusų, vokiečių kalbas. Kokios galėjo būti tokio populiarumo priežastys? Visų pirma, L. A. Jucevičiaus kūriniai tapo brandesni. Romantizmo epochoje darbai etnografijos, folkloristikos, mitologijos temomis buvo labai paklausūs. Talentingų autorių, temų ir idėjų stokojusioje to meto lenkakalbėje spaudoje L. A. Jucevičiaus publikacijos greit išpopuliarėjo. Tuo metu L. A. Jucevičius užmezgė ryšius su Juozapu Ignotu Kraševskiu, juos siejo ne tik kūrybos ir mokslo interesai, bet ir draugystė. L. A. Jucevičius puoselėjo naujus kūrybos planus, jo laiškuose 1839 m. J. I. Kraševskiui nebuvo liūdesio ar nusivylimo gaidų, bet jos iškart pasireiškė 1840 m. pradžioje korespondencijoje iš Svėdasų, kur L. A. Jucevičius buvo perkeltas po tarnybos Švenčionyse.

Referencias

1. 1514 m. Žygimanto Senojo konfirmacijos Švenčionių bažnyčiai vertimas į lenkų kalbą, LVIA, F 604, ap. 1, b. 3635, l. 3–4v.
2. Die Steine der litthauifchen Götinnen. *Das Ausland*, 1839, 6 Oktober, Nr. 279, p. 1113.
3. Gry i zabawy ludu litewskiego na Żmudzi. *Gazeta Codzienna*, 1839, 8 sierpnia, Nr. 2563, p. 3–4.
4. *Historia litewska dla dzieci przez L. A. J. Wilno*: w Drukarni A. Dworca, 1836. 59 p.
5. *Historia litewska dla dzieci przez L. A. J. Wilno*: w Drukarni A. Dworca, 1836. *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe. Poczta Nowy*, 1836, t. 6, p. 128–131.
6. Ispolinskie gory i mogily v” Litve (iz” zapisok” Yucevicha), s” pol’skogo V. R. *Syn” Otechestva*, 1837, Ch. 185, Nr. 9–12, p. 292–303.
7. JUCEVIČIUS, Liudvikas Adomas. *Raštai* [įvadas Meilės Lukšienės; komentarai Meilės Lukšienės ir Zenono Slaviūno]. Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959. 678 p.
8. JUCEWICZ, Lud. Ad. Góry i groby olbrzymie w Litwie. *Tygodnik Petersburski*, 1837, rok 8, 14/26 maja, Nr. 37, p. 214–215.
9. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Góra Dżuga: wyjątek z rękopisu p. t. Badania starożytności litewskich i białoruskich (przedruk z Tyg. Petersburg). *Gazeta Codzienna*, 1839, 18 kwietnia, Nr. 2457, p. 3–4.
10. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Góra Dżuga (Wyjątek z rękopisu p. t. „Badania starożytności litewskich i białoruskich“). *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok 10, 14/26 marca, Nr. 21, p. 115–116.
11. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Gry i zabawy ludu litewskiego na Żmudzi (Wyjątek z rękopismu p. t. „Badania starożytności litewskich i białoruskich“). *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok 10, 16/28 maja, Nr. 38, p. 217–218.

12. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Kamienie litewskich bogiń. *Tygodnik Petersburski*, 1836, rok 7, 3/15 marca, Nr. 17, p. 105–106.
13. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Niektóre przysłowia ludu litewskiego. *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok 10, 7/9 lipca, Nr. 52, p. 301–303.
14. JUCEWICZ, Ludwik Adam. O pieśniach ludu litewskiego Wyjątek ze wstępu do dzieła przygotowanego do druku p. t. *Pieśni ludu litewskiego*. *Tygodnik Petersburski*, 1838, rok 9, 28 lipca/7 sierpnia, Nr. 58, p. 336; 29 lipca/10 sierpnia, p. 342.
15. JUCEWICZ, Ludwik Adam. O pieśniach ludu litewskiego (Wyjątek ze wstępu do dzieła przygotowanego do druku p. t. „Pieśni ludu litewskiego. Z Tygodnika Petersburskiego”). *Tygodnik Literacki*, 1838, sierpnia 20, t. 1, Nr. 21, p. 165–166; sierpnia 27, t. 1, Nr. 22, p. 173–174.
16. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Pieśni ludu litewskiego (Przekład z litewskiego). *Tygodnik Petersburski*, 1837, rok 8, 26 kwietnia/14 maja, Nr. 37, p. 180.
17. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Przeobrażenia mitologii litewskiej. *Tygodnik Petersburski*, 1836, rok 7, 14/26 kwietnia, Nr. 28, p. 167–168.
18. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Rysy Żmudzi. *Muzeum Domowe*, 1839, t. 2, Nr. 10 (październik), p. 180–184; Nr. 11 (listopad), p. 185–230.
19. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Rysy Żmudzi. *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok 10, 17/29 stycznia, Nr. 5, p. 27–29.
20. JUCEWICZ, Ludwik Adam. *Rysy Żmudzi*. Warszawa, 1840.
21. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Zwyczaje na Litwie w pewnych dniach roku zachowane. *Gazeta Codzienna*, 1839, 13 lipca, Nr. 2537, p. 3–4; 1893, 14 lipca, Nr. 2538, p. 2–3.
22. JUCEWICZ, Ludwik Adam. Zwyczaje w Litwie w pewnych dniach roku zachowywane. *Tygodnik Petersburski*, 1839, 23 czerwca/5 lipca, rok 10, Nr. 49, p. 281–283.
23. Kamni litovskih” bogin’ (s” pol’sk. V. Romanovich”). *Syn” Otechestva*, 1836, Nr. 176, p. 166–171.
24. KRASIŃSKI, Adam Stanisław. *Atsiminimai* [parengė, įvadinį straipsnį parašė, iš lenkų kalbos išvertė ir komentavo Aldona Prašmantaitė]. Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2013. 255 p. ISBN 9789955847724.
25. Królestwo Polskie. *Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 30 października/5 listopada, Nr. 84, p. 507–508.
26. Królestwo Polskie. *Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 16/28 listopada, Nr. 89, p. 532–533.
27. L. A. J. Z litewskiej mowy II–IV. *Biruta*, 1837, cz. 1, p. 280–284.
28. *Lietuvių kultūros veikėjų laiškai J. I. Kraševskiui* [parengė Bronius Genzelis]. Vilnius: Mokslas, 1992. 374 p., [8]. ISBN 5420002485.
29. Lista osób gubernii wileńskiej, których majątki nanowo skonfiskowane zostały. *Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 27 listopada/9 grudnia, Nr. 92, p. 554.
30. Ludwik z Pokiewia. Dumka: Moja siostró bywaj zdrowa. *Bojan*, 1838, p. 145–146.
31. Ludwik z Pokiewia Jucewicz. Judel Klaczko Izraelita, trzynastoletni poeta. *Rozmaitości*, 1839, listopad 2, Nr. 44, p. 350–351.

32. Ludwik z Pokiewia. Judel Klaczko Izraelita, trzynastoletni poeta. *Gazeta Codzienna*, 1839, 18 października, Nr. 2632, p. 3–4.
33. Ludwik z Pokiewia. Judel Klaczko, Izraelita, trzynastoletni poeta. *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok 9, 29 września/11 października, Nr. 76, p. 438.
34. Ludwik z Pokiewia. Połaga (Wyjątek z opisu Żmudzi). *Bojan*, 1838, p. 134–142.
35. Ludwik z Pokiewia. Trzy koniki. *Bojan*, 1838, p. 143–144.
36. Ludwik z Porejewa [sic!]. Judel Klaczko, Izraelita, trzynastoletni poeta [z Tygodnika petersburskiego nra 76]. *Przyjaciół Ludu*, 1839, rok 6, t. 1, 2 listopada, Nr. 18, p. 143–144.
37. *Liudviko Adomo Jucevičiaus laiškas dvasininkui Adolfui Giedraičiui*. Svėdasai, 1840, spalio 25. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius, F 48-32657, l. 3–4v.
38. *Liudviko Adomo Jucevičiaus laiškas Juozapui Ignotui Kraševskiui*. Švenčionys, 1839, balandžio 19. Biblioteka Jagiellońska (toliau – BJ), 6456 IV, l. 517–517v.
39. *Liudviko Adomo Jucevičiaus laiškas Juozapui Ignotui Kraševskiui*. Švenčionys, 1839, rugsėjo 20. BJ, 6456 IV, l. 522–522v.
40. MICHAUD, Joseph François. *Obrazy Jeruzalem i świętych okolic: wyjątek z „Listów o Wschodzie”*; przeł. Ludwik Adam Jucewicz. Wilno: w drukarni B. Neumana, 1840. 158, [4] p.
41. N. N. Duch poezji pana Kraszewskiego. *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok 10, 17/29 października, Nr. 81, p. 465–466.
42. N. N. Królowa morza Bałtyckiego. Klechda (przypisana na pamiątkę JW. Helenie z Frejendów Górskiej). *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok. 10, 28 kwietnia/10 maja, Nr. 33, p. 185–186.
43. N. N. Owczarze i merynosy nowego rodzaju: (list z Petersburga do Kijowa od obywatela kijowskiej guberni do przyjaciela i powiernika). *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok 10, 25 maja/4 czerwca, Nr. 40, p. 227–228.
44. Niektóre przysłowia ludu litewskiego. Z rękopisów Ludwika z Pokiewia. *Pisma rozmaite wydawane przez T. D.* Wilno: w drukarni S. Blumowicza, 1838, p. 57–68.
45. Niektóre przysłowia ludu litewskiego. Z rękopisów Ludwika z Pokiewia. *Zbieracz Literacki*, 1838, t. 4, 19 października, Nr. 18, p. 137–142.
46. Nowe książki polskie. *Tygodnik Petersburski*, 1834, 7/19 grudnia, rok 5, Nr. 95, p. 576.
47. Nowiny literackie z Wilna. *Tygodnik Petersburski*, 1838, rok 9, 22 kwietnia/9 maja, Nr. 32, p. 178.
48. Obychai, igry, posłowicy i predanija litovskie (s” pol’sk. V. R.). *Syn” Otechestva*, 1839, t. 11, Otdel” 3, p. 112–147.
49. *Pisma Ludwika Adama Jucewicza*. Wilno: nakładem i drukiem Manesa Romma, 1834. [8], IV, 154 s.
50. *Pisma rozmaite wydawane przez T. D.* Wilno: w drukarni S. Blumowicza, 1838. IV, 154 p.
51. Prevrashhenija v” litovskoj mifologii (s” pol’sk. V. Romanovich”). *Syn” Otechestva*, 1836, Nr. 177, p. 90–96.
52. Przekład artykułu hrabi Gurowskiego z Journal de Francfort. *Tygodnik Petersburski*, 1836, rok 7, 4/16 lutego, Nr. 9, p. 56–58.

53. *Przystawia ludu litewskiego, zebrał i objaśnił Ludwik Adam Jucewicz*. Wilno: A. Marcinowski, 1840. [4]. VII. 125 p.
54. Spis osób gub. wileńskiej, których majątki nanowo skonfiskowane zostały (ciąg dalszy). *Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 4/16 września, Nr. 68, p. 413.
55. *Švenčionių dekanato pasaulietinės dvasininkijos formuliarinis sąrašas*. 1839, gruodžio 23, LVIA, F 694, ap. 2, b. 781.
56. *Švenčionių dekano ir klebono Mikalojaus Kozlovskio raportas apie dekanato bažnytinės fundacines sumas, fundatorius, žemės valdas ir valstiečius*. 1840, kovo 5. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rankraščių skyrius, F 43, b. 18199.
57. T. B. Rozmaitości literackie. *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok 10, 29 sierpnia/11 września, Nr. 67, p. 385–386.
58. Ukazatel' vnov' vyhodjashhijh" knig", Nr. 3. *Bibliograficheskija pribavlenija k" Zhurnalu Ministerstva Narodnago Prosveshhenija, Pribavlenija k" Zhurnalu Ministerstva Narodnago Prosveshhenija na 1840 god*", p. 49–76.
59. *Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos rektoriaus Aloyzo Osinskio atsakymas Vilniaus vyskupui Benediktui Klungevičiui*. 1837, kovo 28. LVIA, F 604, ap. 1, b. 3635, l. 2–5v.
60. *Wyjątki z nowoczesnych poetów polskich, tłumaczone na język litewski: z przydaniem Kilku słów o języku i literaturze litewskiej* Wilno: nakładem tłumacza; w tłoczni B. Neumana, 1837. 73 p.
61. Z Warszawy. *Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 23 października/5 listopada, Nr. 82, p. 494.
62. Z Wilna. *Tygodnik Petersburski*, 1836, rok 7, 14/26 kwietnia, Nr. 28, p. 164.
63. BALČIŪNAS, M. Juozas [ŠVAISTAS, Juozas]. *Liudviko Adomo Jucevičiaus asmuo ir reikšmė*. Kaunas: Spindulio spaustuvė, 1930. 37 p.
64. BALSYS, Rimantas. *Lietuvių ir prūsų dievai, deivės, dvasios: nuo apeigos iki prietaro: monografija* [2-asis patais. ir papild. leid.]. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2010. 513 p. ISBN 9789955184621.
65. BIRŽIŠKA, Vaclovas. *Aleksandrynas: senųjų lietuvių rašytojų, rašiusių prieš 1865 m., biografijos, bibliografijos ir biobibliografijos*. Čikaga: JAV LB Kultūros Fondas, 1965, t. 3 (XIX amžius). 454 p.
66. BURBA, Domininkas. „Jūratė ir Kastytis“ – legenda vaikams? *Rubinaitis*, 2018, Nr. 2, p. 30–33.
67. BURBA, Domininkas. Jūratės paieškos Varšuvoje ir Helio nerijoje. *Šiaurės Atėnai*, 2018, spalio 5, p. 15.
68. BURBA, Domininkas. Liudviko Adomo Jucevičiaus mokslinių publicistinių darbų sudarymo principai. *Soter: religijos mokslo žurnalas*, 2022, t. 82, p. 19–36.
69. CZAPIEWSKI, Edward. *Między buntem a ugoda : kształtowanie się poglądów politycznych Józefa Ignacego Kraszewskiego*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000. 239, [1] p. ISBN 8322921268.
70. DANEK, Wincenty. *Józef Ignacy Kraszewski*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1973. 546 p.
71. GAIDAUŠKIENĖ, Nida. Čiurlionių „Nebaigtoji“: meno ir gyvenimo sintezės grimasos. Iš *Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911)*:

- jo laikas ir mūsų laikas. Sudarytojos Gražina Daunoravičienė, Rima Povilionienė. Vilnius, 2013, p. 544–579.
72. GAIDAUŠKIENĖ, Nida. Čiurlionių sąjunga – lygiavertės kūrybinės partnerystės siekinys: operos „Jūratė“ projektas čekų ir lenkų kultūros realijų kontekste. *Lyčių studijos ir tyrimai*, 2012, Nr. 10, p. 17–33.
73. GIRDZIJAUSKAS, Juozas. Liudvikas Adomas Jucevičius kultūrų sampnyose. *Darbai ir dienos*, 2001, Nr. 28, p. 175–185.
74. INGLOT, Mieczysław. *Polskie czasopisma literackie ziem litewsko–ruskich w latach 1832–1851*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1966. 375 p.
75. J. L. CASTITIS. *Encyklopedia powszechna: zbiór wiadomości najpotrzebniejszych dla wszystkich stanów*. Warszawa: August Emmanuel Glücksberg – Wilno: Teofila Glücksberg, 1839, t. 4, p. 62.
76. JACKIEWICZ, Mieczysław. *Literatura polska na Litwie XVI–XX wieku* (Studia i Materiały WSP w Olsztynie, Nr. 51). Olsztyn, 1993. 384 p. ISSN 0860–7273.
77. JANULAITIS, Augustinas. *Kun. Liudvikas Adomas Jucevičius, Lietuvos rašytojas (1813–1846): trumpas aprašymas jo gyvenimo ir veikimo*. Vilnius: „Lietuvos žinių“ red. 1910. 40 p.
78. JOGĖLA, Vytautas. *Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija 1833–1842 metais: organizacija ir veikla* (Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, t. 14). Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 1997. 234 p. ISBN 998675223X.
79. JUODAGALVIS, Jonas. *Švenčionys: dvaras–miestelis–miestas* [(istorinė apybraiža)]. Vilnius: Diemedis, 2001. 166, [2] p. ISBN 9986230926.
80. JURKOWSKA, Monika. Kultura ludowa w twórczości ks. Ludwika Adama Jucewicza i Jana Ludwika Żukowskiego. In *Zagadnienia bilingwizmu*. Seria I: Dwujęzyczni pisarze litewscy i polscy, redakcja naukowa tomu Andrzej Baranow i Jarosław Ławski. Białystok–Vilnius 2017, p. 205–222.
81. KADŽYTĖ, Gražina. Liudvikas iš Pakėvio – šimtmečių mįslės. *Tautosakos darbai*, 2013, t. 46, p. 160–169.
82. KLIMKA, Libertas. Pirmasis etnografas Liudvikas Adomas Jucevičius (1813–1846). Iš KLIMKA, Libertas; KRIKŠTOPAITIS, Juozas Algimantas. *Istorijos vėjų pagairėje: Lietuvos mokslo ir švietimo raidos bruožai*. Vilnius: Didakta, 2015, p. 277–279.
83. KUCHARSKA, Eugenia. *Literatura polska w Rosji w latach 1830–1848*. Opole, 1967. 194 p.
84. LITWINOWICZ-DROŹDZIEL, Małgorzata. *O starożytnościach litewskich: mitologizacja historii w XIX–wiecznym piśmiennictwie byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego*. Kraków: Universitas, 2008. 227 p. ISBN 9788324208371.
85. LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius. Iš JUCEVIČIUS, Liudvikas Adomas. *Raštai* [įvadas Meilės Lukšienės; komentarai Meilės Lukšienės ir Zenono Slaviūno]. Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1959, p. 5–52.
86. LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius. Iš LUKŠIENĖ, Meilė. *Prie tautos kultūros pamatų* [mokslinių straipsnių rinkinys, sudarė ir parengė Ingė Lukšaitė, Austėja Ikamaitė]. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2014, p. 253–284.

87. MEDIŠAUSKIENĖ, Zita. Lietuvos vaizdiniai XIX a. pirmojoje pusėje. Iš *Lietuvos erdvinės sampratos ilgajame XIX šimtmetyje*. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2015, p. 83–139.
88. MISIUS, Kazys. *Kražių mokykla ir gimnazija 1773–1844 metais*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2015. 335 p. ISBN 9786094471872.
89. NIEDŹWIECKA, Maria. J. I. Kraszewski a ruch odrodzenia narodowego na Litwie. *Acta Universitatis Wratislaviensis. Prace Literackie*, 1982, t. 22, p. 139–154.
90. PIROČKINAS, Arnoldas; ŽURAVLIOVA, Lena. Nuostabus Jucevičiaus padavimo pasisiekimas. *Gimtas žodis*, 1993, Nr. 11, p. 9–14.
91. PIVORAS, Saulius. Liberalas ar konservatorius?. *Darbai ir dienos*, 2001, t. 28, p. 187–192.
92. RADAUSKIENĖ, Marija. Pasakojamoji žemaičių tautosaka: tautosakos tyrinėjimai. *Žemaičių žemė*, 2005, Nr. 1, p. 38–48.
93. ROSZKOWSKA-SYKAŁOWA, Wanda. „*Athenaeum*” Józefa Ignacego Kraszewskiego, 1841–1851: zarys dziejów i bibliografia zawartości. Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1974. XXXVI, 64 p.
94. SKEIVYS, Rimantas. Lenkiškas dainos apie Birutę variantas. *Tautosakos darbai*, 2000, t. 19, p. 249–252.
95. STRASZEWSKA, Maria. *Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832–1848*. Wrocław: Zakład imienia Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1953, Cz. 1 (1832–1840). 183 p.
96. SZULSKA, Inesa. *Litwa Józefa Ignacego Kraszewskiego*. Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2011. 513 p. ISBN 9788362100606.
97. VAICEKAUSKAS, Arūnas. Lietuvių etnografijos pradininkas. *Darbai ir dienos*, 2001, t. 28, p. 193–199.
98. WĘGRZYNOWICZ, Sławomir. koncepcja współpracy z zaborcą rosyjskim na łamach „Tygodnika Petersburskiego” (1830–1858). In *Szlachta: granice etniczne, wyznaniowe i cywilizacyjne*, pod redakcją Tomasza Ciesielskiego, Krzysztofa Mikulskiego i Andrzeja Korytki, Warszawa: Polskie Towarzystwo Historyczne, 2016, p. 241–258.
99. WĘGRZYNOWICZ, Sławomir. „Tygodnik Petersburski” wobec Powstania Listopadowego. In *Od Napoleona do Stalina: studia z dziejów XIX i XX wieku*, pod red. Teresy Kulak. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2007, p. 25–45.
100. ŽALTAUSKAITĖ, Vilma. Socialiniai aspektai Vilniaus ir Žemaičių (Telšių) vyskupijos Romos katalikų dvasininko tarnystėje ir gyvensenoje (XIX amžiaus antroji pusė). *Lietuvos istorijos metraštis*, 2017, Nr. 1, p. 77–118.

Notes

- 1 Dominykas Urbas versdamas L. A. Jucevičiaus kūrinį Žemaičių žemės prisiminimai padavimą pavadino „Baltijos jūros valdovė“. Žr. JUCEVIČIUS, Liudvikas Adomas. Raštai [įvadas Meilės Lukšienės; komentarai Meilės Lukšienės ir Zenono Slaviūno]. Vilnius, 1959, p. 433. Šis vertimas poetiškas, bet ne visai tikslus, L. A. Jucevičiaus pateiktas kūrinio pavadinimas lenkų kalba

- „Królowa morza Bałtyckiego“, todėl darbe kūriniui apibūdinti bus vartojamas „Baltijos jūros karalienės“ pavadinimas.
- 2 LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius. Iš JUCEVIČIUS, Liudvikas Adomas. Raštai, p. 20; LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius. Iš LUKŠIENĖ, Meilė. Prie tautos kultūros pamatų [mokslinių straipsnių rinkinys, sudarė ir parengė Ingė Lukšaitė, Austėja Ikamaitė]. Vilnius, 2014, p. 262.
 - 3 Tikėtina, kad L. A. Jucevičius vikarauti į Švenčionis atvyko 1838 m. vasarą ar rudenį, nes pavasarį dar tęsėsi mokslo metai akademijoje ir diplomo bei šventinimų jis negalėjo gauti. 1839 m. gruodžio pabaigos dokumente – Švenčionių parapijos klebono ir dekaną Mikalojaus Kozlovskio sudarytame pasaulietinės (t. y. diecezinės) dvasininkijos formuliariiniame sąraše sudarytojas įtraukė Liudviko Adomo Jucevičiaus pavardę, pažymėjo, kad jisai buvo Švenčionių vikaru. Dokumente jokių žinių apie L. A. Jucevičiaus išvykimą, pakeitimą kitu nėra. Žr. Švenčionių dekanato pasaulietinės dvasininkijos formuliarinis sąrašas. 1839, gruodžio 23. LVIA, F 694, ap. 2, b. 781, l. 2v. Ankstyviausias paminėjimas apie tai, kad L. A. Jucevičius darbavosi Svėdasuose, buvo 1840 m. kovo 13 d. jo laiškas iš Svėdasų. Žr. Liudviko Adomo Jucevičiaus laiškas Juozapui Ignotui Kraševskiui, Svėdasai, 1840, kovo 13. Iš JUCEVIČIUS. Raštai, p. 571–572.
 - 4 JANULAITIS, Augustinas. Kun. Liudvikas Adomas Jucevičius, Lietuvos rašytojas (1813–1846): trumpas aprašymas jo gyvenimo ir veikimo. Vilnius, 1910, p. 12.
 - 5 BALČIŪNAS, M. Juozas [ŠVAISTAS, Juozas]. Liudviko Adomo Jucevičiaus asmuo ir reikšmė. Kaunas, 1930.
 - 6 BIRŽIŠKA, Vaclovas. Aleksandrynas: senųjų lietuvių rašytojų, rašiusių prieš 1865 m., biografijos, bibliografijos ir biobibliografijos. Čikaga, 1965, t. 3 (XIX amžius), p. 224–231.
 - 7 LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius, 1959, p. 5–52; LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius, 2014, p. 253–284.
 - 8 LITWINOWICZ-DROŹDZIEL, Małgorzata. O starożytnościach litewskich: mitologizacja historii w XIX-wiecznym piśmiennictwie byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Kraków, 2008, p. 144–189.
 - 9 GIRDZIJAUSKAS, Juozas. Liudvikas Adomas Jucevičius kultūrų sampnyose. Darbai ir dienos, 2001, Nr. 28, p. 175–185; KADŽYTĖ, Gražina. Liudvikas iš Pakėvio – šimtmečių mįslės. Tautosakos darbai, 2013, t. 46, p. 160–169; VAICEKAUSKAS, Arūnas. Lietuvių etnografijos pradininkas. Darbai ir dienos, 2001, t. 28, p. 193–199; PIVORAS, Saulius. Liberalas ar konservatorius? Darbai ir dienos, 2001, t. 28, p. 187–192.
 - 10 BURBA, Domininkas. Liudviko Adomo Jucevičiaus mokslinių publicistinių darbų sudarymo principai. Soter: religijos mokslo žurnalas, 2022, t. 82, p. 19–36.
 - 11 MISIUS, Kazys. Kražių mokykla ir gimnazija 1773–1844 metais. Vilnius, 2015, p. 156. Už šios pozicijos nurodymą, konsultacijas bibliografijos ir kitais klausimais reiškia padėka Vilniaus universiteto Knygotyros, mediotyros ir leidybos tyrimų katedros docentui Tomui Petreikiui.
 - 12 LUKŠIENĖ, Meilė. Lietuvos švietimo istorijos bruožai XIX a. pirmojoje pusėje. Kaunas, 1970, p. 197.
 - 13 JOGĖLA, Vytautas. Vilniaus Romos katalikų dvasinė akademija 1833–1842 metais: organizacija ir veikla (Lietuvių Atgimimo istorijos studijos, t. 14). Vilnius, 1997, p. 25.
 - 14 CZAPIEWSKI, Edward. Między buntem a ugodą: kształtowanie się poglądów politycznych Józefa Ignacego Kraszewskiego. Wrocław, 2000, p. 50; WĘGRZYNOWICZ, Sławomir. Koncepcja współpracy z zaborcą rosyjskim na łamach „Tygodnika Petersburskiego“ (1830–1858). In Szlachta: granice etniczne, wyznaniowe i cywilizacyjne, pod redakcją Tomasza Ciesielskiego, Krzysztofa Mikulskiego i Andrzeja Korytki, Warszawa, 2016, p. 249. Už

- persiųstas šio straipsnio kopijas reiškia padėka Krokuvos istorikui Janui Bulakui.
- 15 CZAPIEWSKI, Edward. Między buntem a ugodą, p. 49; WĘGRZYNOWICZ, Sławomir. „Tygodnik Petersburski” wobec Powstania Listopadowego. In *Od Napoleona do Stalina: studia z dziejów XIX i XX wieku*, pod red. Teresy Kulak. Toruń, 2007, p. 25–45.
 - 16 WĘGRZYNOWICZ, Sławomir. *Koncepcja współpracy...*, p. 43.
 - 17 Žr. Spis osób gub. wileńskiej, których majątki nanowo skonfiskowane zostały (ciąg dalszy). *Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 4/16 września, Nr. 68, p. 413; *Królestwo Polskie. Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 30 października/5 listopada, Nr. 84, p. 507–508; *Królestwo Polskie. Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 16/28 listopada, Nr. 89, p. 532–533; Lista osób gubernii wileńskiej, których majątki nanowo skonfiskowane zostały. *Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 27 listopada/9 grudnia, Nr. 92, p. 554. Šiuose pranešimuose minima apie tiesioginius ir priimtus už akių nuosprendžius, kartuvių ir galvos nukirtimo bausmes sukilimo dalyviams bei bausmių sušvelninimą. Pateikiamose nuorodose paminėti tik keletas iš daugelio tokių straipsnių apie bausmes sukilimo dalyviams, jų būta žymiai gausiau. Platus minėto savaitraščio turinio nagrinėjimas neįeina į pateikiamo straipsnio uždavinius.
 - 18 Z Warszawy. *Tygodnik Petersburski*, 1834, rok 5, 23 października/5 listopada, Nr. 82, p. 494. Nurodytame straipsnyje minėtas Plocko vyskupo Adamo Michała Prażmowskio laiškas, kuriuo hierarchas atgailavo už tai, kad nusikalto, kai grasinimais buvo prieš savo valią patrauktas į [klaidingą] kelią prieš imperatorių. „Laimingas būsiu, jei šis mano prisipažinimas kitus įkvėps ir įtvirtins deramą ištikimybę sostui“, – teigė vyskupas; Przekład artykułu hrabi Gurowskiego z *Journal de Francfort*. *Tygodnik Petersburski*, 1836, rok 7, 4/16 lutego, Nr. 9, p. 56–58. Šis straipsnis buvo publicisto ir istoriko grafo Adamo Gurowskio sukilimo idėjų atsisakymo publikacija.
 - 19 Z Wilna. *Tygodnik Petersburski*, 1836, rok 7, 14/26 kwietnia, Nr. 28, p. 164. Žinutėje rašoma apie katedros kanauninko titulo suteikimo iškilmes šios katedros pamokslininkui, teologijos mokslų daktarui Ludwikui Trynkowskiui. „Visa Lietuva džiaugiasi matydama monarcho malone apdovanotus nuopelnus ir gabumus“, – teigta žinutėje. Beje, šis dvasininkas ir mokslininkas 1838 m. dėl įtarimų ryšiais su Simonu Konarskiu buvo ištremtas, susirgo psichikos liga ir 1839 m. mirė Irkutske.
 - 20 INGLOT, Mieczysław. *Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832–1851*. Warszawa, 1966, p. 29.
 - 21 ROSZKOWSKA-SYKAŁOWA, Wanda. „Athenaeum” Józefa Ignacego Kraszewskiego, 1841–1851: zarys dziejów i bibliografia zawartości. Wrocław, 1974, p. VI.
 - 22 DANEK, Wincenty. Józef Ignacy Kraszewski. Warszawa, 1973, p. 91.
 - 23 NIEDŹWIECKA, Maria. J. I. Kraszewski a ruch odrodzenia narodowego na Litwie. *Acta Universitatis Wratislaviensis. Prace Literackie*, 1982, t. 22, p. 144–146.
 - 24 Pisma Ludwika Adama Jucewicza. Wilno, 1834.
 - 25 PIVORAS, Saulius. Liberalas ar konservatorius?, p. 189–190.
 - 26 Nowe xiążki polskie. *Tygodnik Petersburski*, 1834, 7/19 grudnia, rok 5, Nr. 95, p. 576.
 - 27 *Historia litewska dla dzieci* przez L. A. J. Wilno, 1836.
 - 28 *Historia litewska dla dzieci* przez L. A. J. Wilno: w Drukarni A. Dworca, 1836. *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe. Poczut Nowy*, 1836, t. 6, p. 128–131.
 - 29 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Kamienie litewskich bogiń. *Tygodnik Petersburski*, 1836, rok 7, 3/15 marca, Nr. 17, p. 105–106; JUCEWICZ, Ludwik Adam. *Przeobrażenia mitologii litewskiej*. *Tygodnik Petersburski*, 1836, rok 7, 14/26 kwietnia, Nr. 28, p. 167–168; *Kamni litovskih’ bogin’ (s’ pol’sk. V. Romanovich)*. *Syn’ Otechestva*, 1836, Nr.

- 176, p. 166–171; Prevrashhenija v” litovskoj mifologii (s” pol’sk. V. Romanovich”). Syn” Otechestva, 1836, Nr. 177, p. 90–96. Leidinyje Syn” Otechestva po visų straipsnių apie lietuvių mitologiją bei papročius, kurie buvo iš pradžių pasirodę „Tygodnik Petersburski“ savaitraštyje, L. A. Jucevičius, kaip publikacijų autorius, nepažymėtas. Tačiau po visais teksta minėta, jog vertėjas buvo Vasilijus Liubičius-Romanovičius (Василий Игнатьевич Любич-Романович) – iš šiaurinės Ukrainos teritorijos kilęs devynioliktojo šimtmečio Rusijos valdininkas, rašytojas ir vertėjas, Nežino jėzuitų gimnazijos auklėtinis. Kol kas nėra žinomas atsakymas į klausimą, ar vertėjas buvo atsiklausęs paties autoriaus dėl vertimo ir publikavimo, nes jokių nuorodų ir L. A. Jucevičiaus pavardės įvardijimo, išskyrus vėliau nurodytame straipsnyje apie milžinų kalnus, Syn” Otechestva publikacijose nebūdavo.
- 30 L. A. J. Z litewskiej mowy II–IV. Biruta, 1837, cz. 1, p. 280–284.
- 31 Wyjątki z nowoczesnych poetów polskich, tłumaczone na język litewski: z przydaniem Kilku słów o języku i literaturze litewskie. Wilno, 1837.
- 32 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Pieśni ludu litewskiego (Przekład z litewskiego). Tygodnik Petersburski, 1837, rok 8, 26 kwietnia/14 maja, Nr. 37, p. 180.
- 33 JUCEWICZ, Lud. Ad. Góry i groby olbrzymie w Litwie. Tygodnik Petersburski, 1837, rok 8, 14/26 maja, Nr. 37, p. 214–215.
- 34 Ispolinskie gory i mogily v” Litve (iz” zapisok” Yucevicha), s” pol’skogo V. R. Syn” Otechestva, 1837, Ch. 185, Nr. 9–12, p. 292–303.
- 35 Niektóre przysłowia ludu litewskiego. Z rękopisów Ludwika z Pokiewia. Pisma rozmaite wydawane przez T. D. Wilno, 1838, p. 57–68.
- 36 Pisma rozmaite wydawane przez T. D. Wilno, 1838.
- 37 Ludwik z Pokiewia. Dumka: Moja siostra bywaj zdrowa. Bojan, 1838, p. 145–146; Ludwik z Pokiewia. Trzy koniki. Ten pat, p. 143–144; INGLOT, Mieczysław. Polskie czasopisma literackie, p. 77.
- 38 Ludwik z Pokiewia. Połaga (wyjątek z opisu Żmudzi). Bojan, 1838, p. 134–142.
- 39 KRASIŃSKI, Adam Stanisław. Atsiminimai [parengė, įvadinį straipsnį parašė, iš lenkų kalbos išvertė ir komentavo Aldona Prašmantaitė]. Vilnius, 2013, p. 147.
- 40 JOGĖLA, Vytautas. Vilniaus Romos katalikų..., p. 97.
- 41 Beje, pats A. S. Krasinskis atsiminimuose pasakojo apie L. A. Jucevičiui suteiktą galimybę (o gal netgi garbę) pamokslą skaityti Šv. Bonifaco dieną. Sužinojęs apie pamokslo turinį, tuometinis Vilniaus generalgubernatorius Nikolajus Dolgorukovas (Николай Андреевич Долгоруков) išsikvietė klieriką ir akademijos rektorių Aloyzą Osinskį (Alojzy Osiński) ir išreiškė nemalonų nusistebėjimą klieriko išsakytą frazę dėl vilniečių dėmesio pramogoms ir vokiečių kilmės aktoriaus ir teatro direktoriaus Karlo Vilhelmo Šmitkofo (Carl Wilhelm von Schmidkoff) spektakliams, o ne pamokslui (KRASIŃSKI, Adam Stanisław. Atsiminimai, p. 117, 119). Tiesa, jau M. Lukšienė, suradusi šį įvykį aprašančius archyvinius šaltinius, išsiaiškino, kad pamokslas buvo iš tiesų sakytas Šv. Benedikto (o ne Šv. Bonifaco, kaip teigė A. S. Krasinskis) dieną – kovo 22-ąją – Vilniaus Benediktinių, t. y. Šv. Kotrynos, bažnyčioje. Beje, pamoksle konkrečiai neminėtas vokiečių kilmės menininkas, tiesiog tarp kitų ydų kritikuotas amžininkų dėmesys užsieniečių, „kurių net kalbos nesuprantame“, teatro vaidinimams. Vilniaus Romos katalikų dvasinės akademijos rektoriaus Aloyzo Osinskio atsakymas Vilniaus vyskupui Benediktui Klongevičiui. 1837, kovo 28. LVIA, F 604, ap. 1, b. 3635, l. 2–5v; LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius, 1959, p. 18; LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius, 2014, p. 261.
- 42 Švenčionių dekano ir klebono Mikalojaus Kozlovskio raportas apie dekanato bažnytines fundacines sumas, fundatorius, žemės valdas ir valstiečius. 1840, kovo 5. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos rankraščių skyrius, F 43, b. 18199.
- 43 Ten pat, l. 6v–7.

- 44 Švenčionių dekanato pasaulietinės dvasininkijos formuliarinis sąrašas. 1839, gruodžio 23. LVIA, F 694, ap. 2, b. 781, l. 2.
- 45 ŽALTAUSKAITĖ, Vilma. Socialiniai aspektai Vilniaus ir Žemaičių (Telšių) vyskupijos Romos katalikų dvasininko tarnystėje ir gyvensenoje (XIX amžiaus antroji pusė). Lietuvos istorijos metraštis, 2017, Nr. 1, p. 77–118. Už šios pozicijos nurodymą ir konsultacijas reiškia padėka istorikei Vilmai Žaltauskaitei.
- 46 1514 m. Žygimanto Senojo konfirmacijos Švenčionių bažnyčiai vertimas į lenkų kalbą, LVIA, F 604, ap. 1, b. 3635, l. 3–4v; JUODAGALVIS, Jonas. Švenčionys: dvaras–miestelis–miestas [(istorinė apybraiža)]. Vilnius, 2001, p. 72–74.
- 47 BALČIŪNAS, M. Juozas. Liudviko Adomo Jucevičiaus..., p. 9.
- 48 JANULAITIS, Augustinas. Kun. Liudvikas Adomas Jucevičius, p. 12.
- 49 LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius, 1959, p. 25; LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius, 2014, p. 266.
- 50 LITWINOWICZ-DROŻDZIEL, Małgorzata. O starożytnościach litewskich, p. 145
- 51 JUCEWICZ, Ludwik Adam. O pieśniach ludu litewskiego (Wyjątek ze wstępu do dzieła przygotowanego do druku p. t. „Pieśni ludu litewskiego“). Tygodnik Petersburski, 1838, rok 9, 28 lipca/7 sierpnia, Nr. 58, p. 336; 29 lipca/10 sierpnia, p. 342.
- 52 JUCEWICZ, Ludwik Adam. O pieśniach ludu litewskiego (Wyjątek ze wstępu do dzieła przygotowanego do druku p. t. „Pieśni ludu litewskiego. Z Tygodnika Petersburskiego“). Tygodnik Literacki, 1838, t. 1, sierpnia 20, Nr. 21, p. 165–166; sierpnia 27, t. 1, Nr. 22, p. 173–174.
- 53 Niektóre przysłowia ludu litewskiego. Z rękopisów Ludwika z Pokiewia. Zbieracz Literacki, 1838, t. 4, 19 października, Nr. 18, p. 137–142.
- 54 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Rysy Żmudzi. Tygodnik Petersburski, 1839, rok 10, 17/29 stycznia, Nr. 5, p. 27–29.
- 55 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Góra Dżuga (Wyjątek z rękopisu p. t. „Badania starożytności litewskich i białoruskich“). Tygodnik Petersburski, 1839, rok 10, 14/26 marca, Nr. 21, p. 115–116.
- 56 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Gry i zabawy ludu litewskiego na Żmudzi (Wyjątek z rękopismu p. t. „Badania starożytności litewskich i białoruskich“). Tygodnik Petersburski, 1839, rok 10, 16/28 maja, Nr. 38, p. 217–218.
- 57 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Zwyczaje w Litwie w pewnych dniach roku zachowywane. Tygodnik Petersburski, 1839, 23 czerwca/5 lipca, rok 10, Nr. 49, p. 281–283.
- 58 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Niektóre przysłowia ludu litewskiego. Tygodnik Petersburski, 1839, rok 10, 7/9 lipca, Nr. 52, p. 301–303.
- 59 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Gry i zabawy..., p. 218; JUCEWICZ, Ludwik Adam. Zwyczaje w Litwie, p. 283.
- 60 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Góra Dżuga: wyjątek z rękopisu p. t. Badania starożytności litewskich i białoruskich (przedruk z Tyg. Petersb). Gazeta Codzienna, 1839, 18 kwietnia, Nr. 2457, p. 3–4.
- 60 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Góra Dżuga: wyjątek z rękopisu p. t. Badania starożytności litewskich i białoruskich (przedruk z Tyg. Petersb). Gazeta Codzienna, 1839, 18 kwietnia, Nr. 2457, p. 3–4.
- 60 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Góra Dżuga: wyjątek z rękopisu p. t. Badania starożytności litewskich i białoruskich (przedruk z Tyg. Petersb). Gazeta Codzienna, 1839, 18 kwietnia, Nr. 2457, p. 3–4.
- 60 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Góra Dżuga: wyjątek z rękopisu p. t. Badania starożytności litewskich i białoruskich (przedruk z Tyg. Petersb). Gazeta Codzienna, 1839, 18 kwietnia, Nr. 2457, p. 3–4.
- 61 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Zwyczaje na Litwie w pewnych dniach roku zachowane. Gazeta Codzienna, 1839, 13 lipca, Nr. 2537, p. 3–4; 1839, 14 lipca, Nr. 2538, p. 2–3.

- 62 Gry i zabawy ludu litewskiego na Żmudzi. *Gazeta Codzienna*, 1839, 8 sierpnia, Nr. 2563, p. 3–4.
- 63 Obychai, igry, poslovice i predanija litovskie (s" pol'sk. V. R.). *Syn" Otechestva*, 1839, t. 11, Otdel" 3, p. 112–147.
- 64 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Rysy Żmudzi. *Muzeum Domowe*, 1839, t. 2, Nr. 10 (październik), p. 180–184; Nr. 11 (listopad), p. 185–230.
- 65 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Rysy Żmudzi. *Muzeum Domowe*, 1839, t. 2, Nr. 11 (listopad), p. 207–211; SKEIVYS, Rimantas. Lenkiškas dainos apie Birutę variantas. *Tautosakos darbai*, 2000, t. 19, p. 249–252.
- 66 KLIMKA, Libertas. Pirmasis etnografas Liudvikas Adomas Jucevičius (1813–1846). Iš KLIMKA, Libertas; KRIKŠTOPAITIS, Juozas Algimantas. *Istorijos vėjų pagairėje: Lietuvos mokslo ir švietimo raidos bruožai*. Vilnius, 2015, p. 297.
- 67 Apie šį kūrinių plačiau žr. PIROČKINAS, Arnoldas; ŽURAVLIOVA, Lena. Nuostabus Jucevičiaus padavimo pasisėkimas. *Gimtas žodis*, 1993, Nr. 11, p. 9–14; GAIDUSKIENĖ, Nida. Čiurlionių sąjunga – lygiavertės kūrybinės partnerystės siekinys: operos „Jūratė“ projektas čekų ir lenkų kultūros realijų kontekste. *Lyčių studijos ir tyrimai*, 2012, Nr. 10, p. 17–33; GAIDUSKIENĖ, Nida. Čiurlionių „Nebaigtoji“: meno ir gyvenimo sintezės grimasos. Iš Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875–1911): jo laikas ir mūsų laikas. Sudarytojos Gražina Daunoravičienė, Rima Povilionienė. Vilnius, 2013, p. 544–579; BURBA, Domininkas. „Jūratė ir Kastytis“ – legenda vaikams? *Rubinaitis*, 2018, Nr. 2, p. 30–33; BURBA, Domininkas. Jūratės paieškos Varšuvoje ir Helio nerijoje. *Šiaurės Atėnai*, 2018, spalio 5, p. 15.
- 68 N. N. Królowa morza Bałtyckiego. Klechda (przypisana na pamiątke JW. Helenie z Frejendów Górskiej). *Tygodnik Petersburski*, 1839, rok. 10, 28 kwietnia/10 maja, Nr. 33, p. 185–186.
- 69 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Rysy Żmudzi, *Muzeum Domowe*, 1839, t. 2, Nr. 11 (listopad), p. 198–202.
- 70 J. L. CASTTIS. *Encyklopedia powszechna: zbiór wiadomości najpotrzebniejszych dla wszystkich stanów*. Warszawa–Wilno, 1839, t. 4, p. 62.
- 71 Meilė Lukšienė, Arnoldas Piročkinas, Lena Žuravlio, Marija Radauskienė, Rimantas Balsys, Inesa Szulska, Nida Gaidauskienė pateikė netikslią šios enciklopedijos tomo išleidimo datą – 1836 m. O N. Gaidauskienė vienoje publikacijoje išvis nurodė 1832 m., nors ši enciklopedija tada dar nebuvo leidžiama. Taip šie autoriai kiek paankstino pasakojimo apie Jūratę ir Kastytį atsiradimą, šio padavimo sukūrimo laikotarpį nukėlę į L. A. Jucevičiaus studijų metus. Žr. LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius, 1959, p. 16; LUKŠIENĖ, Meilė. Liudvikas Adomas Jucevičius, 2014, p. 260; PIROČKINAS, Arnoldas; ŽURAVLIOVA, Lena. Nuostabus Jucevičiaus padavimo pasisėkimas, p. 10; RADAUSKIENĖ, Marija. Pasakojamoji žemaičių tautosaka: tautosakos tyrinėjimai. *Žemaičių žemė*, 2005, Nr. 1, p. 44; BALSYS, Rimantas. Lietuvių ir prūsų dievai, deivės, dvasios: nuo apeigos iki prietaro: monografija [2-asis patais. ir papild. leid.]. Klaipėda, 2010, p. 306; SZULSKA, Inesa. Litwa Józefa Ignacego Kraszewskiego. Warszawa, 2011, p. 151; GAIDUSKIENĖ, Nida. Čiurlionių „Nebaigtoji“, p. 549; 575; GAIDUSKIENĖ, Nida. Čiurlionių sąjunga, p. 19, 33.
- 72 Obychai, igry, poslovice i predanija litovskie (s" pol'sk. V. R.). *Syn" Otechestva*, 1839, t. 11, Otdel" 3, p. 112–147.
- 73 Die Steine der liththauifchen Göttinnen. *Das Ausland*, 1839, 6 Oktober, Nr. 279, p. 1113.
- 74 JUCEWICZ, Ludwik Adam. Rysy Żmudzi. Warszawa, 1840, p. X.
- 75 Przysłowia ludu litewskiego, zebrał i objaśnił Ludwik Adam Jucewicz. Wilno, 1840, p. VII; JUCEVIČIUS, Liudvikas Adomas. Raštai, p. 504.
- 76 Nowiny literackie z Wilna. *Tygodnik Petersburski*, 1838, rok 9, 22 kwietnia/9 maja, Nr. 32, p. 178.

- 77 KUCHARSKA, Eugenia. Literatura polska w Rosji w latach 1830–1848. Opole, 1967, p. 43–44; 149–150.
- 78 KRASIŃSKI, Adam Stanisław. Atsiminimai, p. 161.
- 79 Ludwik z Pokiewia. Judel Klaczko, Izraelita, trzynastoletni poeta. Tygodnik Petersburski, 1839, rok 10, 29 września/11 października, Nr. 76, p. 438.
- 80 Ludwik z Pokiewia. Judel Klaczko Izraelita, trzynastoletni poeta. Gazeta Codzienna, 1839, 18 października, Nr. 2632, p. 3–4; Ludwik z Porejewa [sic!]. Judel Klaczko, Izraelita, trzynastoletni poeta [z Tygodnika petersburskiego nra 76]. Przyjaciół Ludu, 1839, rok 6, t. 1, 2 listopada, Nr. 18, p. 143–144; Ludwik z Pokiewia Jucewicz. Judel Klaczko Izraelita, trzynastoletni poeta. Rozmaitości, 1839, listopad 2, Nr. 44, p. 350–351.
- 81 N. N. Owczarze i merynosy nowego rodzaju: (list z Petersburga do Kijowa od obywatela kijowskiej guberni do przyjaciela i powiernika). Tygodnik Petersburski, 1839, rok 10, 25 maja/4 czerwca, Nr. 40, p. 227–228.
- 82 N. N. Duch poezji pana Kraszewskiego. Tygodnik Petersburski, 1839, rok 10, 17/29 października, Nr. 81, p. 465–466.
- 83 MICHAUD, Joseph François. Obrazy Jeruzalem i świętych okolic: wyjątek z „Listów o Wschodzie”; przeł. Ludwik Adam Jucewicz. Wilno, 1840.
- 84 Указатель вновь выходящихъ книгъ, № 3. Библиографическія прибавленія къ Журналу Министерства Народнаго Просвѣщенія, Прибавленія къ Журналу Министерства Народнаго Просвѣщенія на 1840 годъ, p. 57. [Ukazatel' vnov' vyhodjashhih" knig", Nr. 3. Bibliograficheskija pribavlenija k" Zhurnalu Ministerstva Narodnago Prosveshhenija, Pribavlenija k" Zhurnalu Ministerstva Narodnago Prosveshhenija na 1840 god", p. 57].
- 85 T. B. Rozmaitości literackie. Tygodnik Petersburski, 1839, rok 10, 29 sierpnia/11 września, Nr. 67, p. 385–386.
- 86 JURKOWSKA, Monika. Kultura ludowa w twórczości ks. Ludwika Adama Jucewicza i Jana Ludwika Żukowskiego. In Zagadnienia bilingwizmu. Seria I: Dwujęzyczni pisarze litewscy i polscy, redakcja naukowa tomu Andrzej Baranow i Jarosław Ławski. Białystok–Vilnius, 2017, p. 218.
- 87 SZULSKA, Inesa. Litwa Józefa Ignacego Kraszewskiego, p. 97–99.
- 88 Liudviko Adomo Jucevičiaus laiškas Juozapui Ignotui Kraševskiui. Švenčionys, 1839, balandžio 19. Biblioteka Jagiellońska (toliau – BJ), 6456 IV, l. 517–517v; Laiško publikacijos ir vertimai į lietuvių kalbą. Iš JUCEVIČIUS, Liudvikas Adomas. Raštai, p. 569–570; Lietuvių kultūros veikėjų laišakai J. I. Kraševskiui [parengė Bronius Genzelis]. Vilnius, 1992, p. 34–35.
- 89 Liudviko Adomo Jucevičiaus laiškas Juozapui Ignotui Kraševskiui. Švenčionys, 1839, rugsėjo 20. BJ, 6456 IV, l. 522–522v; Laiško publikacijos ir vertimai į lietuvių kalbą. Iš JUCEVIČIUS, Liudvikas Adomas. Raštai, p. 570–571; Lietuvių kultūros veikėjų..., p. 35–36.
- 90 JURKOWSKA, Monika. Kultura ludowa..., p. 218.
- 91 MEDIŠAUSKIENĖ, Zita. Lietuvos vaizdiniai XIX a. pirmojoje pusėje. Iš Lietuvos erdvinės sampratos ilgajame XIX šimtetyje. Vilnius, 2015, p. 102–103.
- 92 JUCEVIČIUS, Liudvikas Adomas. Raštai, p. 571–587; Lietuvių kultūros veikėjų..., p. 36–53.
- 93 Liudviko Adomo Jucevičiaus laiškas dvasininkui Adolfui Giedraičiui. Svėdasai, 1840, spalio 25. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius, F 48–32657, l. 3–4v.
- 94 STRASZEWSKA, Maria. Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832–1848. Wrocław, 1953, Cz. 1 (1832–1840), p. 11–12, 14.
- 95 WĘGRZYNOWICZ, Sławomir. Koncepcja współpracy..., p. 250.
- 96 JACKIEWICZ, Mieczysław. Literatura polska na Litwie XVI–XX wieku. Olsztyn, 1993, p. 171–172.